

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

The Journal of International Social Sciences

Cilt: 28, Sayı: 1, Sayfa: 289-311, OCAK – 2018

Makale Gönderme Tarihi:29.11.2017 **Kabul Tarihi:**21.12.2017

DÖNEMİN BASININA GÖRE VARLIK VERGİSİ UYGULAMASI

Capital Tax Practice According to the Press of the Period

Mehmet Korkud AYDIN*

ÖZ

II. Dünya Harbi sürecinde Türkiye; bir taraftan dış politikasında hassas bir denge kurmak, diğer taraftan da Türkiye'yi her an savaşa girecekmiş gibi askeri, siyasi, psikolojik ve ekonomik anlamda hazır tutmak adına oldukça sert tedbirlere başvurmuştu. Bu tedbirler içinde Varlık Vergisi, Milli Müdafaa (Korunma) Kanunu ve Toprak Mahsulleri Vergisi gibi uygulamalar yer almış; uygulamadan doğan sosyal ve siyasi yönden travmalar yaşanmıştı. II. Dünya Harbi yıllarında Hükümetin ekonomik alana yaptığı müdahalelerin ilki Varlık Vergisi uygulaması olmuştu. Dönemin basını incelendiğinde, mevcut yapı caydırıcılıktan uzak kalmış, bazı sermaye sahipleri bu dönemde daha çok kazanç elde etmişlerdi. Devlet; piyasada vurgunculuk ve karaborsacılığın önlenememesi üzerine daha ağır yaptırımlar uygulamak zorunda kalmış ve Varlık Vergisi Kanunu'nu uygulamaya koymuştur. Varlık Vergisi Kanunu, 11 Kasım 1942 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmişti. Varlık Vergisi ile amaçlanan; hem karaborsacılık ve vurgunculuğu ortadan kaldırmak hem de piyasada bulunan fazla paranın çekilmesini sağlayarak enflasyonun dengelenmesini sağlamaktı. Varlık Vergisi, teorik olarak Hükümetin toplumsal huzuru sağlamak adına attığı önemli bir adım gibi görülürken, kamuoyu üzerindeki etkisi ise pek de olumlu olmamıştı.

Anahtar sözcükler: Varlık Vergisi, karaborsacılık, vurgunculuk, Aşkale,

ABSTRACT

During the 2nd World War, Turkey had to take strict measures to establish a sensitive balance in foreign policy, and keep Turkey ready in military, political, psychological and economic terms as if it was going to enter the war at any time. Among these measures, there were Capital Tax, National Protection Law, Soil Products Tax, and similar practices. Social and political traumas that stemmed from these practices were experienced. The first action of the Government in economic field during the 2nd World War years was the Capital Tax. When the press of the period is examined, it is observed that the then-current structure was away from being deterrent, and some capital owners gained more during this period. The state had to set stricter measures when profiteering and black-marketeering were not prevented, and enacted the Capital Tax. The Law of Capital Tax was accepted by the Grand National Assembly of Turkey on November 11, 1942. The aim with the Capital Tax was to eliminate profiteering and black-marketeering, and retract the excessive money in the market to balance the inflation. Although the Capital Tax was considered as an important step to ensure the peace in the society in theoretical terms by the Government, the effects of it on the public opinion was not that positive.

Keywords: Capital Tax, black-marketeering, profiteering, Aşkale, Ulus Newspaper, Akşam Newspaper

1.GİRİŞ

Türkiye, İkinci Dünya Harbi'ne katılmamasına rağmen, savaşın ekonomik yansımalarını çok ciddi bir şekilde yaşamıştı. Savaş, ister istemez haksız kazanç sonucu yeni zenginler yaratmış, karaborsacılık, istifçilik ve ihtikâr önlenemez bir hâle gelmişti.

Saraçoğlu Hükümeti'nin piyasa denetimini zayıflatması, kolay yoldan para kazananların işlerini daha da kolaylaştırmıştı. Gittikçe artan haksız kazanç da vatandaşın millî vicdânını yaralamakta idi. Bu durum, ekonomik yönden birbirinden kopuk iki sınıfın ortaya çıkmasına neden olmuştu. Bir

*Okt. Dr., Kırıkkale Üniv. Rektörlük Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü KIRIKKALE korkudaydin@hotmail.com

tarafıta kolayca servet biriktiren mutlu bir azınlık yer alırken diğere tarafıta ise küçük tarım alanlarında geçimini sağlayan çiftçi, reñçber ve maaşla geçimini sağlamaya çalışan işçiler ile memurlardan oluşan büyük bir iş çevresi yer almakta idi. Çoğunluğu oluşturana ve sıkıntı içinde bulunan vatandaş, gündelik ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorluk çekmekte idi.¹Sermâye sahiplerinin önemli bir kısmı, kazancının çok az bir kısmını vergilendirmiş ve çalışan kesimler arasında ortaya çıkan vergi adaletsizliği ciddi bir rahatsızlığı da beraberinde getirmişti.

2-Servet Sahiplerinin Belirlenmesi ve Yapılan Hukuki Düzenlemeler

Bilindiđi gibi Osmanlı döneminden beri Türkiye’de, Türk; ya çiftçi ya da asker olarak meslek edinmişti. Tüccarlık, esnafılık ve zanaatkârlık ise genellikle Ermeni, Rum ve Yahudi vatandaşların tekelinde idi.² Elde ettikleri gelirlerle zenginleşen küçük sermaye sahipleri, ucuza mâl ettikleri ürünleri, devletin belirlediği yüksek fiyatlarla satıp büyük kârlar elde etmişlerdi. Bu grup, ithal malların stoklanması, karaborsa ve devletten kaçırılan malların satışlarından da olağanüstü kârlar sağlamışlardı. Süreç, özel sermayenin ev, arsa, dükkân, altın gibi birikimler ve yatırımlar yapmasına imkân sağlamıştı.

Ekonomiyi düzenlemek için alınan tedbirlerin işe yaramaması, enflasyonun ve fiyatların istenen seviyeye çekilememesi yüzünden yeni gelir imkânları aranmaya başlanmıştı. İktidar, çok kazanan fakat az vergi veren iş çevrelerinden savaş sırasında birçok ülkede de uygulanan “kazanç vergisi” almak için kolları sıvamış; İktidarın bu düşüncesi ülkede azınlıklar lehine işleyen ekonomik sistemin değiştirilmesi için de önemli bir fırsat sayılmıştı.³

Mâliye Bakanlığı, savaş döneminin getirdiği fevkalâde masrafların karşılanması için çalışmalara başlamıştı. 1942 yılının ilk aylarında, bir mâliye müfettişi, bir hesap uzmanı ve İstanbul İrât ve Servet Vergileri Müdüründen oluşan bir heyet 1942 yılının Temmuz ayına kadar bu çalışmaları yürütmüş ve 11 Temmuz’da ilk raporlarını tamamlamışlardı. Söz konusu raporda vergi mükellefleri ile ilgili bir takım düzenlemeler yapılmıştı. Bu raporda yapılan teklifte, beyannameye tabi mükelleflerin adedi fevkalâde artırılmakta idi. Bunlardan kazanç muamele defteri tutması lazım gelenler tespit edilmiş, yeniden beyannameliler arasına alınması teklif edilenler cetvel halinde gösterilmişti. 250 liradan yukarı yerlerde çalışanlar beyannameliler arasına alınmıştı.

Hükümet, komisyonun çalışmalarını dikkate alarak bir kazanç vergisi taslağı hazırlayıp bunu Meclis’e sunmuş; ancak N. Sümer’in bakanlığa gelişi ile taslak Meclis’ten alınarak yeniden tetkik edilmişti. Bunun üzerine ilgili heyet, ikinci bir raporu bakanlığa sunmuştur. Raporda, harp içinde toplumun aleyhine, fevkalâde kazançlar elde eden kimselerin kazançlarının mühim kısmının ellerinden alınması gerektiği belirtilmiş ve dünya genelinde bu yönde adımlar atıldığı söylenmiştir. Rapora göre;

“I- Beyannameli mükelleflerin 1-1-1939’dan sonraki sâfi kazançlardan ödenen vergiler düşüldükten sonra geri kalan kısımdan mukayyet sermayeye yüzde 15 ayrıldıktan sonra, bakiye fevkalade vergi olarak alınmalıdır. Anonim şirketler de ayrılarak kâr yüzde 12.5 olmalıdır.

II- İrâtlı mükelleflerden bir kısmı bir komisyon marifetiyle beyannameliye ayrılacak, bunlardan 1-1-1939’dan sonraki devre için beyanname istenecek, safi kârdan vergi düşüldükten sonra bakiyeden sermayeye yüzde 15 ayrılıp geri kalan vergi olarak alınacaktır. Defter ibrâz etmeyen ve beyanname veremeyenlerden vergileri takdir yolu ile alınacaktır.

III- Müteahhitler de bu şekilde muameleye tabi tutulacaktır.

IV- 1-1-1939’dan sonraki gayrimenkul satışlarda alış ve satış fiyatları arasındaki fark tayin edilecek, bakiye plus value(artı değer) addedilerek yüzde 50 fevkalâde vergiye tabi tutulacaktır.

¹Çavdar, Tevfik, **Türkiye Ekonomisinin Tarihi 1900-1960**, İmge Kitabevi: Ankara 2003, s.310 vd.

²Bernard Lewis, **Modern Türkiye’nin Doğuşu** (Çev: Metin Kiratlı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2004, s. 296.

³ Hüseyin Sami Coşar, “Vergi Vereceğiz, Başka Yol Yoktur!”, **Ulus Gazetesi**, 21 Kasım 1942.

Verginin muvaffakiyetini temin için hesap mütahassısları kadrosunun takviyesi, ranseyman (sorgu) servisi ihtası cezaların artırılması, üç dereceli olan merciin ikiye indirilmesi ve kuvvetli elemanlarla takviyesi tavsiye edilmekte..." idi.

Maliye Bakanlığı bu raporu onaylamamış, ancak kısa bir süre sonra Meclis'e, Varlık Vergisi Kanunu adıyla bir kanun tasarısı sevk edilmişti.⁴

Savaşın ağır yükü altında çırpınan Türk ekonomisinin bir nebze de olsa ferahlaması adına yeni bir vergi konulması düşüncesi 1942 yılı sonbahar aylarında sıkça gündeme getirilmiş, siyâsî çevrelerle basında yeni bir verginin altyapısı oluşturulmaya çalışılmıştı. Öncelikli olarak zenginlerin, savaş sırasında fedakârlıklar yaparak ekonomiye katkı sağlamaları algısı yaratılmaya çalışılmıştı.⁵ Nitekim Vatan Gazetesi, 4 Kasım 1942 tarihli sayısında, özellikle İstanbul zenginlerine hitap ederek, namuslu her vatandaşın yapması gerektiği gibi zengin İstanbulluların da kesenin ağzını açması gerektiğini belirtmişti. Gündem yaratan haberin devamında ise İstanbul Ticaret Odası'nın 200.000 TL bağışladığı bildirilmiş ve bağışlanan bu meblâğın fakirlere ulaştırılması ise olumlu bir hareket olarak değerlendirilmişti. Böylece diğer zenginlerin de az ya da çok bu yolu takip etmeleri özendirilmişti.⁶

Basında bu gelişmeler yaşanırken Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Başbakan Saraçoğlu da yeni vergi konusunu resmî bir dille ifade etmeye başlamışlardı. 1 Kasım 1942 günü TBMM yasama yılı açış konuşmasında İnönü; ticâretteki şuursuz havanın ve mevcut sebepler dairesini fazlaca aşan fiyatların büyük bir mesele oluşturduğunu belirtmiş, en uygun tedbirlerin alınacağını ifade etmişti. İnönü, içinde bulunulan ortamı fırsat bilen çiftlik ağalarının, her şeyi ticârete döken tüccârın, bu sıkıntıları fırsat kabul eden bazı siyasetçilerin, memleketin zararına çalıştıklarını, buna asla müsâade edilmeyeceğini ve gereken tedbirlerin en kısa zamanda alınacağını söyleyerek; "Şahsi kazanç hırslarından ve menfaat dalaverelelerinden başka bir şey düşünmeyen halk düşmanı soysuzlar aleyhindeki mücadelede her temiz vatandaşın en mukaddes vazifesi hükümetin kararlarına ve tedbirlerine destek olmaktır" demişti. İnönü serbestlik havasının halkı gasp etmeye gittiğini ve buna asla izin vermeyeceklerini de sözlerine eklemiştir.⁷ Bunlara ek olarak şu meşhur sözleri ile hükümetin sert tavrını açıkça göstermişti: "Bulanık zamanı bir daha ele geçmez fırsat sayan eski bataklık çiftlik ağası ve elinden gelse teneffüs ettiğimiz havayı bir ticaret eşyası yapmaya yeltenen gözü dönmüş vurguncu tüccar ve bütün sıkıntıları politik ihtirasları için fırsat sayan ve de hangi yabancı milletin hesabına çalıştığı belli olmayan birkaç politikacı büyük bir milletin bütün hayatına küstah bir surette kundak koymaya çalışmaktadır. Üç- beş yüzü geçmeyen bu insanların vatana karşı aşikâr olan zararlarını gidermenin yolu elbette vardır. Ticaretin ve ekonomik çalışmaların serbestliğini bahane ederek milleti soymak hakkını hiç kimseye hiçbir topluluğa tanımamalıyız." demişti.⁸

⁴ Faik Ökte, *Varlık Vergisi Faciası*, Nebioğlu Yayınevi, İstanbul 1951, s. 43 vd.

⁵ Savaş döneminde yüksek kazanç elde eden kimselere yönelik bir vergi kanununun hazırlanması hususunda basında da bir takım haberler yayınlanmaya başlamıştı. Gerçi Maliye Bakanı Fuat Ağralı, yeni bir vergi ile ilgili haberlerin zamanının erken olduğunu düşünmüş olsa gerek, 1 Şubat 1942'de yaptığı açıklamada "Servet Üzerinden Vergi Almak Akılımızdan Geçmemektedir" demişti. [*Ulus Gazetesi*, 1 Şubat 1942.] Buna karşın Tan Gazetesi 14 Ocak 1942'den itibaren servete dayalı olarak yeni bir vergi kanunu çıkartılacağına dair haberlere yer vermeye başlamıştı. [Bkz. "Kazançları Artan Müesseselerden Bir Vergi Alınacak", *Tan Gazetesi*, 14 Ocak 1942.; *Cumhuriyet Gazetesi*, 1 Şubat 1942.] Yine Tan Gazetesi başyazarı Zekeriya Sertel, konu ile ilgili bir makalesinde; "Devletin yeni gelir kaynakları ararken takip edeceği prensip... Hayat seviyesi alçalan mahdut gelirli halkı ve memur sınıfı tazyik eden ve hayatı pahalılaştıracak yollardan kaçınmak, bilakis anormal vaziyetin doğurduğu fazla servetleri yakalamak olmalıdır." demiş ve Varlık vergisi ile ilgili ilk bilgileri vermişti. [Bkz. Zekeriya Sertel, "Devlet Yeni Gelir Kaynaklarını Nerede Aramalıdır?", *Tan Gazetesi*, 15 Mayıs 1942.]; Ahmet Emin Yalman da 29 Mayıs 1942 tarihli Vatan Gazetesi'nde, harp zamanında fevkalâde kazançlar elde eden kimselerden vergi alınması gerektiğini; fakat bu verginin nasıl ve kimlerden alınacağını yazmış ve "Harp bir takım fevkalâde şartlar doğurdu. Bundan istifade ederek normal hâricinde kazançlar temin edenler olmuştur. Diğer taraftan Hükümetimiz, harbe girmemiş olmakla beraber ihtiyat tedbirlerine başvurmak ve çok ağır bir takım masrafları göze almak ihtiyacını duymuştur. Bu masraf ve külfet yükünün harpten en çok istifade edenlerin üzerine binmesi, içtimai adaletin icâbidir." demişti. [Bkz. Ahmet Emin Yalman, "Harp Kazançlarından Alınacak Vergi", *Vatan Gazetesi*, 29 Mayıs 1942, s.1].

⁶ Dokuyan, Sabit, "Savaş Ekonomisi ve Varlık Vergisi Üzerine Bir Değerlendirme", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Aralık 2014)*, 15/2, ss. 23-55, Eskişehir 2014, s. 32.; *Vatan Gazetesi*, 4 Kasım 1942, s.1.

⁷ T. C. Başvekâlet Matbuat Umum Müdürlüğü, *Ayın Tarihi*, Sayı 108. (İkinci Teşrin), Ankara 1942, s..58 vd.; Korkut Boratav, *Türkiye İktisat Tarihi, 1908-2002*, İmge Yayınevi: Ankara 2005, s.102.

⁸ *TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: VI, Cilt: 28, İçtima: 4, 1. İnikad* (1 Kasım), Ankara 1942, s.4; İsmet İnönü, *İnönü'nün Söylev ve Demeçleri(1919-1946)*, Cilt: 1. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1946, s.368.

Başbakan Saraçoğlu da 10 Kasım 1942’de CHP, parti grubu toplantısında yaptığı konuşmada bu konuya değinerek, içinde bulunulan mevcut durumun nedenlerini sıralamış ve yüksek eşya fiyatlarının temelinde üretim azlığından, ithalat eksikliğinden, alınan yanlış ekonomik tedbirlerden, doymak bilmeyen kazanma hırsı ile ihtikârın önemli bir seviyeye yükseldiğinden bahsetmişti. Saraçoğlu, savaş yıllarında çok fazla para kazanmış olanlar aracılığıyla tedâvüldeki Türk parasının miktarının arttığını ve piyâsadaki 700 milyon liranın bir miktarının vergi olarak geri çekilmesi gerektiğini de vurgulamıştı.⁹

2.1.Meclis Görüşmeleri

Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de uygulamaya konulacak olan ve sadece yüksek kazançlı iş sahiplerinden alınması planlanan savaş vergisi ile ilgili görüşmelere 11 Kasım 1942 tarihli Meclis oturumunda başlanmıştır. Vergi görüşmeleri öncesinde ülkenin ekonomik durumu hakkında değerlendirmeler yapan Başbakan Saraçoğlu, savaşın birinci yılında mevcut stoklar ve ithâl malların varlığı ile rahat edildiğini, fakat daha sonraki günlerde savaş tehlikesi karşısında gençlerin silah altına alınmış olmasından dolayı büyük bir ekonomik sıkıntının yaşandığını dile getirmişti. Savaşın ikinci ve üçüncü yıllarında ürünlerdeki azalmanın ciddi bir şekilde hissedilmeye başlandığına, ithâlâtın daraldığına, genç nüfusun askerde olması nedeniyle üretimin azaldığına ve dolayısıyla tüketimin arttığına dikkat çekmişti. İhtikârın artış göstermesi ve Refik Saydam Hükümeti’nin artan fiyatlarla mücadele için aldığı sıkı tedbirlerin gereken rahatlamayı sağlayamadığını ifade eden Saraçoğlu; kendi Hükümeti zamanında alınan önlemler ve bir kısım sert uygulamalarda yumuşamaya gidildiğini izah etmişti. Lâkin alınan tedbirlere rağmen, ithâl malların fiyat denetiminin Hükümetin kontrolüne geçemediğinden yakınan Saraçoğlu; haksız kazançla yükünü tutmuş olanlarla türlü zorluk ve sıkıntı içinde üretim yapanların birbirinden ayrılarak kontrol altına alınmaya çalışılacağını da altını çizmişti.

Uygulamaya konulacak olan yeni verginin, çoğunlukla savaş sırasında büyük kazançlar elde edenlerden alınacağını ifade eden Saraçoğlu; bir kereye mahsus alınacak bu verginin tüccârlar, emlak sahipleri ve büyük toprak sahiplerinden tahsil edileceğini, savaşın en büyük kâr sınıfının tüccârlar olması nedeniyle de en büyük vergi dilimini onların oluşturacağını açıklamıştı.¹⁰

Başbakan Saraçoğlu’ndan sonra söz alan Antalya Milletvekili Rasih Kaplan; Tekâlifi Milliye Emirlerine atıfta bulunarak Millî Mücadele sırasında, ülke zenginlerinin ve mal sahiplerinin ellerinden gelen bütün fedakârlıkları göstererek servetlerini bağışladıklarını ve konulan vergileri fazlasıyla ödediklerini hatırlatarak, yine ülkenin zenginlerinin bu süreçte de aynı fedakârlığı göstermeleri gerektiğini belirtmişti.¹¹

Konuşmaların ardından Varlık Vergisi Kanunu maddelerine geçilmiş, maddeler üzerinde tek tek görüşmeler yapıldıktan sonra oylamaya geçilmiş ve 350 milletvekilinin katıldığı oylamada oy birliğiyle kabul edilmişti.¹²

Falih Rıfki Atay, Tayfur Sökmen, Fethi Okyar, Reşat Nuri Güntekin, Hüseyin Cahit Yalçın, Atif Tüzün, Abidin Daver, Ahmet Şükrü Esmer, Salah Cimcoz, Celal Bayar, Halil Mentеше, Hasan Ali Yücel, Mahmut Esat Bozkurt, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ali Canip Yöntem, Damar Arıkoğlu ve Cevdet Kerim İncedayı’nın da dâhil olduğu 76 milletvekili oylamaya katılmamıştı.¹³

3. Varlık Vergisinin Uygulamaya Konulması

Varlık Vergisi, 12 Kasım 1942 tarihinde de Resmî Gazete’de yayınlanmıştı. Kanunun ilk maddesi Varlık Vergisi’nin kimlerden alınacağını ifade etmekte idi. Buna göre; “Servet ve kazanç sahiplerinin servetleri ve fevkalâde kazançları üzerinden alınmak ve bir defaya mahsus olmak üzere ‘varlık vergisi’ adıyla bir mükellefiyet” tesis edilmişti. Kanunun ikinci maddesinde ise, verginin alınacağı

⁹F.A. Barutçu, *Siyasi Hatıralar-Millî Mücadeleden Demokrasiye*, Cilt: 2, 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara 2001, s.593.

¹⁰TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: VI, Cilt: 28, İçtima: 4, 3. İnikad (11 Kasım), Ankara 1942. ss.,14-36, s.15 vd.

¹¹TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: VI, Cilt: 28, İçtima: 4, 3. İnikad (11 Kasım), s.27.

¹²TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: VI, Cilt: 28, İçtima: 4, 3. İnikad (11 Kasım), s.33 vd.

¹³TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: VI, Cilt: 28, İçtima: 4, 3. İnikad (11 Kasım), s.35 vd.; Dokuyan, a.g.m., s.34.

zümreler belirtilmişti. Buna göre Varlık Vergisi, 2395 ve 2728 sayılı kanunlara ek ve tadilleri mucibince mükellef olanlar Kazanç Vergisi ve İktisâdî Buhran Vergisi mükellefleri ile büyük çiftçiler, emlak ve akar sahipleri ve ticârî bir meslekleri olmamakla birlikte 1939 senesinden itibaren bir kez dahi olsa ticârî faaliyetlerde bulunarak para kazanmış kimselerdi.¹⁴

Varlık Vergisinin kabulünün ardından Başbakan Şükrü Saraçoğlu, TBMM'de yaptığı konuşmasının genelinde harbin yarattığı iktisâdî buhranlara değinmiş, atmış oldukları tüm adımlara rağmen fiyatlardaki aşırı artışı engelleyemediklerini ifade etmişti. Saraçoğlu, fiyatlardaki artışı, üretim azlığı, ithalat eksikliği, yanlış iktisâdî tedbirler, hırs ve vurgunculuk ile açıklamış, piyasada dolaşan Türk lirasının yedi yüz milyon liraya yaklaşmış olmasının da bu durumda etkili olduğunu söylemişti. Saraçoğlu, bu durumun çâresi olarak, tedâvüle çıkmış olan paranın bir kısmının vergi olarak geri toplanması gerektiğini vurgulayarak; “Bu vergi münasebeti ile yaptığımız tetkiklerde büyük tüccârların ve hususî zümrelerin vergiden kaçmak yolunu nasıl bulmuş olduklarını görerek hayret ettik ve istikbâlde bu gibi vergi kaçakçılıklarına meydan vermemek için tedbirler araştırıyoruz” demiş ve konuşmasının devamında alınacak tedbiri açıklamıştı. Buna göre, harp yıllarında çok para kazanmış olanlardan bir defaya mahsus olmak üzere bir vergi alınacaktı.

Varlık Vergisi olarak adlandırılacak bu vergi, tüccârlar, emlak ve akar sahipleri ve büyük çiftçilerden toplanacak, mükellefiyet sınırı beş yüz liradan başlayacaktı. Emlak ve akar sahiplerinden, yıllık kirâsı iki bin beş yüz lirayı geçenler, komisyonlarca tayin edilen miktarı ödemeye mecbur tutulacaklardı. Büyük çiftçiler varlıklarının % 5'ini geçmeyecek şekilde ödeme yapacaklardı. Tüccârlar ise, kazandıkları paranın ilgili komisyon tarafından takdir edilecek kısmını ödemekle zorunlu tutulmuşlardı.

Varlık Vergisi'nin miktarı altışar kişilik komisyonlar tarafından tespit edilecekti. Komisyon başkanı vali ve kaymakamlar olacaktı. Maliyeyi temsilen defterdâr ve mâl müdürleri de komisyonda yer alacak, dört üye ise belediye ile ticâret veya zirâat odalarının üyeleri arasından seçilecekti. Rüşvet ve suistimale yer bırakılmaması için komisyonun vereceği kararlar kesin olacak ve vergilerin tespit ve ilanı için 15 günlük bir süre tanınacaktı. Takip eden 15 gün içerisinde verginin tahsili yapılacak, gecikme durumlarında ilk hafta için % 1, ikinci hafta için % 2 faiz uygulanacaktı. Parayı vermeyenler için “Tahsil-i emvâl Kanunu” uygulanacak ve bu kimseler çalıştırılmak üzere amele teşkilatlarına gönderilecekti.

Varlık Vergisi Kanunu ile Hükûmetin hedefi, tedâvüldeki paraları azaltmak, bu parayı memleket ihtiyaçlarını dikkate alarak kullanmak, Türk parasının kıymetlenmesini sağlamak ve vergileri ödemek için satışa çıkarılacak malların fiyatlarında bir itidal oluşturmaktı.¹⁵

Varlık Vergisi kanunu çıktıktan sonra, kanunun öngördüğü şekilde kurulan komisyonlar; mükellefleri ve bu kimselerin ödeyecekleri vergi yekûnunu tespit etmek için çalışmalara başlamışlardı. Aralık ayının ilk gününden itibaren basında da Varlık Vergisi komisyonlarının tespitleri yer almaya başlamıştı.

1 Aralık 1942 tarihli Akşam Gazetesi'nde bazı yerlerde varlık vergisi mükelleflerinin ilân edildiği haberi yayınlanmıştı. Buna göre; İzmir'de hazırlıklar tamamlanmış, Manisa ve Balıkesir'de defterler asılmıştı. Ayrıca Aydın ve Denizli'de de komisyonlar işlerini tamamlamışlardı. Balıkesir'de tespit edilen Varlık Vergisi miktarının iki yüz bin sekiz yüz lira olduğu bildirilmekte idi. Gazete, Balıkesir Türk Dili Gazetesinin verdiği malumata göre hazırladığı haberinde Balıkesir'deki başlıca vergi mükelleflerinin isimleri ve takdir edilen vergi miktarlarına da yer vermişti. Bunlar; Mişon Kafe 15000 TL, Muharrem Hasip (fabrikatör) 11.200 TL, Şeref Eğinli 13000 TL, Süleyman Yumurtacı 8000 TL, Sabri İnanöz 7500 TL, İbrahim Uçak 6000 TL, Hüsnü Özalp 6000 TL, İsmail Şahin İplikçi 5000 TL, İbrahim Çavuşoğlu 5000 TL¹⁶ vergi vermeleri kararlaştırılmıştı.

¹⁴T. C. Resmî Gazete, 12 Kasım 1942, Sayı: 5255, No: 4305.

¹⁵Akşam Gazetesi, 11 Kasım 1942, s.1-3; Ulus Gazetesi, 11 Kasım 1942, s.1-3; Son Telgraf Gazetesi, 11 Kasım 1942, s.1-3; Vatan Gazetesi, 11 Kasım 1942, s.1-2; Vakit Gazetesi, 12 Kasım 1942, s.1, 5.

¹⁶Akşam Gazetesi, 1 Aralık 1942, s.1.

3Aralık 1942 tarihli Akşam Gazetesi'nde varlık vergisi ile ilgili tespit komisyonların çalışmalarının bitmek üzere olduğu belirtilirken, toplanacak varlık vergisi hâsılâtının tahmin edilenden fazla olacağı söylenmişti.¹⁷ 13 Aralık 1942 tarihli Akşam Gazetesi'nde ise Varlık vergisinin mâliyyeye 200 milyon kazandırmasının beklendiği ifade edilmişti. Ayrıca gazetede, Varlık Vergisi Kanunu'nun yürürlüğe girdiğinden ve “Fevkalâde Kazanç Vergisi Kanunu” projesinin de yakında TBMM'ye gönderileceğinden bahsedilmekte idi. Buna göre, söz konusu projede mükellefler başlıca gruplara ayrılmış ve bunların ödeyecekleri vergi miktarı tespit edilmişti. Bu kimselerden bir sene içinde bir defadan fazla emlak ve arazi alıp satanlarla senelik kazançları normal bir miktardan fazla olanlardan % 15 ila % 50 oranında vergi alınacaktı. Ayrıca gazetede Varlık vergisinin vilayetlere bildirildiği, mükelleflerin ödeyeceği vergi miktarını belirlemekle görevli komisyon üyelerinin bir iki gün içinde belirleneceği de söylenmişti.¹⁸

Varlık Vergisi komisyonu, vergi mükelleflerini başlangıçta iki gruba ayırmıştı. “G Grubu” Gayrimüslimlerden oluşurken, “M Grubu” ise, Müslümanlardan oluşmaktaydı.¹⁹ Bunlardan “G Grubu” kendi içinde; “Fevkalâde Sınıf”, “Orta Sınıf”, “Beyannameliler”, “İrâtlılar”, “Seyyârlar”, “Hizmet Erbâbı” şeklinde ayrılıyordu. “M Grubu” ise, “Fevkalade Sınıf”, “Orta Sınıf”, “Beyannameliler”, İrâtlılar” şeklinde sınıflandırılmışlardı. Bu iki grubun dışında, Anonim Şirketleri, Büyük Çiftçiler ve Emlak Sahipleri için de vergi cetvelleri hazırlanmıştı.²⁰ Bu iki ana grubun dışında daha sonra bir de Dönmeler Grubu diye belirtilen “D Grubu”nun kurulduğu görülmekte idi.²¹

Varlık Vergisi mükellefleri ve ödeyecekleri tutar belirlenirken özellikle büyük şehirlerde çeşitli sıkıntıların yaşandığı görülmüştü. Mükelleflerin ve servetin fazla olduğu büyük şehirlerde tespit işlemleri uzamıştı. Ayrıca tespit esaslarının belirsizliği bir keyfiyetin ortaya çıkıp çıkmayacağı kuşkusunu da beraberinde getirmişti. Necmeddin Sadak, Akşam Gazetesi'ndeki köşesinde 7 Aralık 1942 tarihinde kaleme aldığı “Varlık Vergisinin Tatbiki Niçin Uzun Araştırma Ve İncelemelere Muhtaçtır?” başlıklı yazısında bu hususa yer vermişti. Sadak yazısında, her ne kadar Varlık vergisini savunuyor olsa da yazdıkları ile verginin uygulanması noktasında yaşanacak aksaklıkların sebebini peşin olarak ilân etmiş oluyordu. Sadak, vergi kanunlarında her kanun gibi adalet ile birlikte eşitlik aranacağını ve bu eşitliği Hükümetin kanuna koyacağı ve herkes için değişmez olan ölçünün tayin edilmesi gerektiğini söylemişti. Buna göre vergi kanunları mükellefe göre yükümlülük belirlemez, vergiye göre vatandaş arar. Sadak, varlık vergisinin böyle olmadığını, verginin yalnız vergiye giren üç sahayı ayırıp bundan ötesini uygulayıcıların takdirine bıraktığını, bilhassa tüccâr için hiç bir ölçü göstermediğini yazmıştı. Takdir yetkisini taşıyan komisyonların hem vergi verecek vatandaşları ayıracağını hem de bu verginin miktarını ayrı ayrı tayin edeceklerini söyleyen Sadak; Varlık Vergisini tüm bu özellikleri nedeniyle benzeri olmayan bir “İnkılâp Kanunu” olarak tanımlamıştı. Ayrıca Varlık vergisini tespit eden komisyonların mükellefe hiçbir hesap verme ve hiç kimseden şikâyet dinleme zorunlulukları olmadığını, bu sebeple sadece vicdânlarına karşı sorumlu olduklarını belirtmişti. Sadak'ın bu noktada bahsettikleri, Varlık Vergisi ile ilgili en ciddi eleştirilerinde kaynağı olmuştu. Yazıdan anlaşılacağı üzere Sadak bu durumu Varlık Vergisi'nin bir “İnkılâp kanunu” olduğunu söyleyerek açıklamıştı.

Necmeddin Sadak, Varlık Vergisi hususunda görevli olan komisyonların mükellef ve vergi miktarı belirleme noktasında ağır bir iş yükü altında olduklarını da İstanbul'daki komisyonun iş yükü üzerinden örneklendirmekte idi. Buna göre, İstanbul'da 1939 yılında 107.381 bina bulunmaktaydı. Bunlardan hangilerinin vergi kanununa girdiğini anlamak için bunların hepsini tek tek kontrol etmek ve ardından gelirlerini hesaplamak gerekiyordu. Ayrıca vergi, binaya göre değil, şahsa göre alındığı için İstanbul'un farklı yerlerinde emlakı bulunanların tek tek tespit edilmesi de gerekliydi. Sadak; “Komisyonun günde on saat çalıştığı kabul edilse, dakikada bir bina hesabı çıkarılmak suretiyle rekor kırılrsa on saatte altı yüz bina gözden geçirilebilir. Yüz bin için kaç gün lazım düşünün. Bereket versin

¹⁷Akşam Gazetesi. 3 Aralık 1942, s.1-2.

¹⁸Akşam Gazetesi. 13 Kasım 1942, s.1.

¹⁹Ökte, a.g.e., 71.

²⁰Ökte, a.g.e., s.65 vd.

²¹Ökte, a.g.e., s.85.s.

ki, Defterdârlığın bazı hazır cetvel ve hesapları işi bir derece kolaylaştırmaktadır.” diyerek komisyonun işinin ne derece zor ve çalışma usullerinin de çetin olduğunun altını çizmişti.

Sadak'ın yazdıklarından anlaşılacağı üzere, Hükümetin vergi mükelleflerinin ve bunların ödeyecekleri vergilerin tespiti için tanımış olduğu on beş günlük süre, kesinlikle yeterli bir süre değildi. Hükümet, varlıklı kimselerin uygulayıcılara rüşvet vererek Varlık Vergisi uygulamasından kurtulmak isteyeceklerini düşünmüş ve süreyi kısa tutma gereği duymuştu. Ancak uygulama sırasında yaşanan aksaklıkların temelinde, komisyonların mükellef tespitinde vicdânları ile baş başa olmaları kadar bu acelecilik de etkili olmuştu.²²

Varlık vergisi komisyonları, mükellefleri belirleme hususunda illere göre farklı sürelerde çalışmalarını gerçekleştirmişlerdi. Komisyonlar çalışmalarını tamamladıkça basında bu hususta haberler çıkmaya başlamıştı. Bu haberlerden örnekler verecek olursak; Mersin ve Tarsus'ta mükelleflere 6.173.206 TL vergi kesilmişti. Mersin'de 331, Tarsus'ta ise 428 mükellef tespit edilmişti.²³ Muğla'ya bağlı olan Milas'ta 323.000, Bodrum'da 73.200, Datça'da 12.550, Marmaris'te 19.900, Köyceğiz'de ise 15.350 TL'lik Varlık Vergisi belirlenmişti.²⁴ Edirne ve Aydın'da da 11 Aralık 1942 tarihinde vergi mükelleflerinin listelerinin asıldığı, Edirne'de 648.880, İpsala'da 18.800, Meriç'te 10.350 TL, Aydında da 1.381.619 TL Varlık Vergisi belirlenmişti.²⁵ İstanbul'da ise Varlık Vergisi listeleri, 17 Aralık 1942 tarihinde asılmıştı. Mükelleflerin sayısı 60 bin civarında olup kesilen vergi miktarı ise 330 milyon lirayı bulmuştu. Ankara'da ise listeler 16 Aralık 1942'de ilân edilmişti. Ankara'da kesilen Varlık Vergisi miktarı, ilçeleri ile birlikte 16.658.800 TL idi. İzmir'de ise listeler, 17 Aralık 1942'de asılmıştı.²⁶ Basında çıkan haberler, Varlık Vergisinin ödeme süresinin 1 Ocak 1943 tarihinde biteceğini bildirmiş olsa da vergi komisyonlarının çalışma süreleri illere göre farklılık arz ettiğinden, verginin son ödeme tarihi de yine illere göre farklı olacaktı.²⁷

Varlık Vergisinin belirlenen zaman zarfında ödenmesini kolaylaştırmak için bir takım çareler de düşünülmüştü. Merkez Bankası genel miktarı 150 milyon liraya kadar çıkabilecek bir krediyi bankalar için hazır bulunduracak ve bankalar bu para ile emtiâ veya diğer maddelere mukâbil avans verebileceklerdi. Emlâk Bankası, emlâk karşılığı avans verecekti. Ayrıca, kendilerine lazım olan malzemeleri satın alabilmeleri için İnhisarlar İdâresi, Sümerbank ve Ticâret Ofisi'ne 40-50 liralık bir kredi açılacaktı.²⁸ Maliye Bakanı'nın başkanlığında, T.C. Merkez Bankası, T.C. Ziraat Bankası, Türkiye İş Bankası, Emlâk ve Osmanlı Bankası müdürleri bir toplantı yaparak, varlık vergisinin tahsili noktasında mükelleflere kolaylık sağlayacak bir takım kararlar almışlardı. Buna göre; bankalar, varlık vergisi mükelleflerine ticârî krediler için belirlenmiş olan sınırların üstünde kredi açmak hususunda serbest bırakılmışlardı. T.C. Ziraat Bankası, Türkiye İş Bankası ve Osmanlı Bankası şubeleri varlık vergilerinin % 20'sini ödemiş olan mükelleflere menkul mal rehini karşılığında borç verebilecekti. Bu bankalar verecekleri borç karşılığında % 0.5 faiz alacaklardı. Emlâk Bankası, vergi borcunun % 20'sini ödemiş mükelleflere emlâkları karşılığında borç verecekti. Bu ipotek işlemi karşılığında Emlâk Bankası da ayda % 0.5 faiz alacaktı. Sümerbank ise fabrikaların imâlâtı için gerekli pamuk, deri gibi temel maddeleri ve mensucât ile diğer lüzumlu malzemeleri satın almaya tâlip olacaktı. T.C. Ziraat Bankası da Toprak Mahsulleri Ofisi adına zahire satın almaya devam edecekti. Böylece mükellefin elindeki malzemede nakte dönüştürülebilecekti. Ayrıca Merkez Bankası, Ziraat Bankası, Türkiye İş Bankası iç borç tahvillerini eskiden olduğu gibi ihrâc fiyatlarına işlemiş fâizine uygun şekilde satın almaya devam edecekler ve gerek bu bankalar gerekse Osmanlı Bankası şubeleri bu tahviller ve hazine bonoları karşılığında % 90 nispetinde avans vereceklerdi.²⁹

²²Necmeddin Sadak, “Varlık Vergisinin Tatbiki Niçin Uzun Araştırma ve İncelemelere Muhtaçtır?”, **Akşam Gazetesi**, 7 Aralık 1942, s.1

²³**Akşam Gazetesi**, 9 Aralık 1942, s.1.

²⁴**Akşam Gazetesi**, 11 Aralık 1942, s.2.

²⁵**Akşam Gazetesi**, 12 Aralık 1942, s.1.

²⁶**Akşam Gazetesi**, 17 Aralık 1942, s.1-2; **Tan Gazetesi**, 9 Aralık 1942.

²⁷**Akşam Gazetesi**, 18 Aralık 1942, s.1.

²⁸**Akşam Gazetesi**, 24 Aralık 1942, s.1.; **Tan Gazetesi**, 24 Aralık 1942, s.1-2.

²⁹**Akşam Gazetesi**, 25 Aralık 1942, s.1 ve 2; **Tan Gazetesi**, 25 Aralık 1942, s.1-4; **Ulus Gazetesi**, 25 Aralık 1942, s.1.

Bankaların bu husustaki uygulamaları ise şu çerçevede olacaktır: Emlâk Bankası, bir gayrimenkulün kıymeti eksperler tarafından tespit edildikten sonra bu kıymetin % 50'si kadarını, varlık vergisinden mahsup edilmek şartı ile avans olarak verecekti. Bu miktar arsalarda % 20 ile sınırlandırılmıştı. Menkul malların ise pek çok gruba ayrıldığı görülmekte idi. Bunlar:

1-Fiyatları Hükûmet tarafından tespit edilen ve el konulan pamuk, yapağı ve benzeri mallara, o günkü kıymetinin % 90'ı avans olarak verilecekti.

2-Fiyatları Hükûmetçe tespit edilmemiş ve el konulmamış mallara da o günkü fiyatlarının % 50-70'i avans olarak verilecekti.

3-Devlet tahvillerine % 90, Merkez Bankası, Osmanlı Bankası ve İş Bankası hisselerine o zamanki fiyatlarının % 80'ine kadar avans verilecekti.

Bunlardan başka Emlâk Bankasının gayrimenkuller için açacağı kredinin vadesi 6 ay olarak belirlenmişti.³⁰ Varlık Vergisi için kredi açacak kurumlara daha sonra Türk Ticaret Bankası ve Halk Sandıkları da eklenmişti.³¹

Varlık Vergisi ödeme müddeti İstanbul'da 4 Ocak 1943 tarihinde sona ermişti.³² 4 Ocak 1943 itibarıyla yurt genelinde toplanan varlık vergisi miktarı 110 milyon TL'ye yaklaşmıştı. Sadece bu rakam İstanbul'da 57.751.842 TL'yi bulmuştu.³³

14 Kasım 1942 tarihli Akşam Gazetesi, Varlık Vergisi Kanunu'nun uygulanmaya başlamasının piyâsaya iyi bir tesir yaptığını, İstanbul, İzmir, Ankara, Adana, Konya ve Eskişehir gibi büyük şehirlerde yiyecek fiyatlarının ucuzladığını bildirmişti. Ayrıca fiyatlardaki ucuzlamanın süreceği de belirtilmişti.³⁴

Varlık Vergisi Kanunu uygulamaya konulduktan sonra özellikle stokçuluk yapanlar ellerindeki malları piyâsaya sürmek zorunda kalmışlardı. Bunun bir sonucu olarak da piyâsada fiyatların düştüğü görülmekte idi. Varlık vergisi uygulamasının bir diğer sonucu da halkın tasarrufa yönelmesi olmuştu. Hem fiyatların daha ucuzlayacağı düşüncesi hem de varlık vergisi ödeyen kesimin aynı zamanda lüks ürünlerin tüketicileri olması, başta lüks ürünler olmak üzere genel olarak satışları yavaşlatmıştı.³⁵

Varlık Vergisi uygulaması ile ilgili hoşnut olmayan bir muhit oluşmasına karşın vergiyi seve seve vereceğini açıklayan önemli bir vergi mükellefi de söz konusu idi. Nitekim 26 Kasım tarihinde Varlık Vergisinin millî bir mükellefiyet olduğunu ifade eden ilginç bir haber de gazete sütunlarına taşınmıştı. Haberde, Manifatura ve Kumaş Tüccarları Birliği'nden Şinasi Berkin, Ali Rıza Canbulat, İhsan Özer ve Naci Karataylıoğlu, CHP İstanbul Parti Reisliği'ne müracaat edip Varlık Vergisi ile ilgili olarak piyâsada dolaşan dedikodular karşısında Türk ve vatanını seven tüccârlar olarak Hükûmetin her emrini yerine getirmeye hazır olduklarını, memleketin selâmet ve istiklâli için maddî, manevî her fedâkârlığa hazır olduklarını, “vatan için icâbında kanımı fedâ etmeği vazife bilen her Türk vatandaşının bu yurdun refâhında ve sulh hayatında kazandıkları varlıklarından vergi vermekten asla çekinmeyeceklerini, bu yurdu harp afetlerinden bugüne kadar koruyan ve geceli gündüzlü vatan selâmeti için çalışan eşsiz Millî Şef'in ve onun değerli Hükûmeti'nin her kararına seve seve iştirâk ettiklerini” bildirmişlerdi.³⁶

10 Şubat 1943 tarihli Vatan Gazetesi'nde de Varlık Vergisi uygulaması ile ilgili bir haber, uygulamanın stokçuları ve harp zamanında haksız kazanç sağlayanları nasıl etkilediğini göstermekte idi. Buna göre verginin yürürlüğe girmesi ile birlikte piyâsaya daha evvel stoklanmış yüz binlerce

³⁰Akşam Gazetesi, 26 Aralık 1942, s.1.

³¹Akşam Gazetesi, 27 Aralık 1942, s.1.

³²Akşam Gazetesi, 5 Ocak 1943, s.1.

³³Akşam Gazetesi, 6 Ocak 1943, s.2, Son Telgraf Gazetesi, 5 Ocak 1943, s.1.

³⁴Akşam Gazetesi, 13 Kasım 1942, s.1.

³⁵Akşam Gazetesi, 7 Ocak 1943, s.2.

³⁶Akşam Gazetesi, 13 Kasım 1942, s.3-5.

liralık kadın çorabı çıkarılmıştı. Bu husus, fabrika sahiplerinin borçlarını ödemek için bankalara ibraz ettikleri menkuller ile ortaya çıkmıştı. Uygulama öncesi fabrikalar ellerinde ham madde ve malzeme olmadığı gerekçesi ile fiyatları artırmışlardı.³⁷

4. Varlık Vergisini Vermeyen/Veremeyenler için Getirilen Yükümlülükler

4.1. Varlık Vergisini Zamanında Ödemeyenler için Haciz İşlemleri

Varlık Vergisi tahsilatı için verilen on beş günlük süre dolduktan sonra verginin cezâlı ödeme süresi başlamıştı. 12 Ocak 1943 tarihi itibarıyla % 1 cezâ ile ödenmesi için belirlenen son gün idi.³⁸ Varlık Vergisinin %2 zamlı tahsili ise 20 Ocak 1943 tarihinde sona ermişti. 18 Ocak'tan itibaren İstanbul'da açık artırma yolu ile varlık vergisi satışları başlamıştı.³⁹ Aynı tarihli gazetelerde, tahsil süresinin bitiminde Tahsili Emvâl Kanunu'na göre, vergi borçlarını ödemeyenlere yönelik haciz işlemlerinin başlatılacağı yazmakta idi. Tahsil-i Emvâl Kanunu'na göre gerçekleştirilecek işlemlerde haczedilemeyecek menkul mallar şunlardı:

1-Borçlunun ve ailesinin şahsî eşyası, evi, lüzumlu elbisesi, yatakları ve ibâdet eşyası ile kitapları,

2-Kullanımı zarurî olan mutfak ve ev eşyası,

3-Borçlu ve ailesinin sanat ve mesleği için elzem olan alet, edevât, kitap ve arâzi çift hayvânâtı,

4-Borçlu ve ailesinin idâreleri için elzem olan bir aylık gıda maddesi, bir süt veren manda ya da inek veya 3 keçi veya koyun,

5-Yetişmemiş çayır, bağ ve bahçe mamulleri,

Gayrimenkuller hususunda haczedilemeyecek olanlar ise;

1-Borçlunun başkasının hakkı karşılığında tutulan evi,

2-Borçlu ve ailesinin geçimleri için elzem olan arâzi.

Bu hususların yanı sıra borçlunun evinin kıymeti fazla ise uygun bir ev alabilecek miktarın borçluya bırakılması kararlaştırılmıştı.⁴⁰ Habere göre, borçlarını ödemeyenlerin haczedilen malları müzâyede yolu ile satışa çıkarılacaktı.

18 Ocaktan itibaren İstanbul'da açık artırma yolu ile varlık vergisi satışları başlamıştı.⁴¹ Varlık Vergisi borcu olanların haczedilen mallarının satışlarında büyük kalabalıkların toplandığı görülmekte idi. İstanbul'daki müzâyedeler ilk olarak Sandal Bedesteni'nde yapılmıştı. Bedestendeki doluluk nedeniyle çeşitli mallar ve taşınması zor olan mallar yerlerinde teşhir edilmişti.⁴²

19 Ocak 1943 tarihi itibarıyla İstanbul'da toplanan Varlık Vergisinin miktarı 84.944.939 TL⁴³, 23 Ocak 1943 tarihi itibarıyla 100 milyon TL⁴⁴, 11 Şubat 1943 tarihinde ise 110 Milyon TL⁴⁵ olmuştu. Bu miktar Kütahya'da 959.617 TL iken Bursa'da 3 milyon TL civarında idi. Ayrıca borçlarını ödemeyenlerin tespit edilen yerlere gönderilmesi için de hazırlıklar başlamıştı. Buna göre İstanbul'daki cezâlılar, Anadolu Yakasındaki kamplarda toplanacaklardı.

³⁷Vatan Gazetesi, 10 Şubat 1943, s.3.

³⁸Akşam Gazetesi, 11 Ocak 1943.; Son Telgraf Gazetesi, 12 Ocak 1943.

³⁹Akşam Gazetesi, 18 Ocak 1943, s.1.

⁴⁰Akşam Gazetesi, 6 Ocak 1943, s.1.

⁴¹Akşam Gazetesi, 18 Ocak 1943, s.1.

⁴²Cumhuriyet Gazetesi, 24 Ocak 1943, s.1.

⁴³Cumhuriyet Gazetesi, 20 Ocak 1943, s.1.

⁴⁴Cumhuriyet Gazetesi, 18 Ocak 1943, s.1-2.

⁴⁵Cumhuriyet Gazetesi, 11 Şubat 1943, s.1.

4.2.Varlık Vergisini Ödemeyenlerin Bedeni Yükümlülükleri

Varlık Vergisi tahsilâtı devam ederken, bir yandan da vergisini ödemeyenlerin bedeni yükümlülüğe tâbi tutulması konusu gündeme gelmişti. 12 Ocak 1943 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararıyla konuya açıklık getirilmiş, “Varlık Vergisi Kanunu’nun Çalışma Mecburiyetine Dair Hükümleri İhtiva Eden 12 ve 13. Maddelerinin Tatbik Sureti Hakkında Talimatname”ye göre bir ay içerisinde vergisini vermeyenlerle ilgili mahallin en büyük memurluğunca bir isim listesi hazırlanacağı hükme bağlanmıştı.⁴⁶

İsmi yazılı olanların sevk sırası ise hiç vergi vermeyenler, kısmen vergisini vermiş ama mal kaçırmış olanlar, menkul malını kaçırmayıp borcunu ödeme konusunda iyi niyetli olanlar, gayrimenkulden mükellef tutulmuş olanlar şeklinde belirlenmişti. (Madde 1)

Listede ismi olanların, kadınlar hariç, zabıta marifetiyle kısım kısım celp ettirileceğinin duyurulduğu talimatnâmede; toplanacaklar içerisinde memur ve müstahdem olarak maaş ve ücretle çalışanların, 18 yaşını doldurmamış olanların, 55 yaşını geçmiş olanların ve kadınların tespit edilip bunlarla ilgili Bakanlar Kurulu’ndan kararın çıkmasının bekleneceği hatırlatılmıştı.(Madde 2) İki gözü kör, kolsuz, bir ayağı bulunmayan, bir kolu ve bir ayağı yok denecek kadar sakat olan, seyahate dayanamayacak kadar hasta olanların sevkîyatının ise verilecek rapora istinaden erteleneceği, hasta olanların hastanede ya da evlerinde devlet adına tedavi edileceği ve iyileşenlerin derhal vazife yerlerine sevk edileceği kararlaştırılmıştı. (Madde 3)

Celp edilenler için bir toplanma yeri tahsis edileceği (Madde 4), 3. maddeye göre celp olunacakların ulaştırma işlerinde çalışmak üzere Ulaştırma Bakanlığı’na belirlenen dağıtım merkezlerine polis ve jandarma denetiminde gönderileceği kayda bağlanırken kadınların, Bakanlar Kurulu’ndan sevklerine dair onay çıkarsa, belediye işlerinde çalışmak üzere İçişleri Bakanlığı’na belirlenecek yerlere sevk edileceği hatırlatılmıştı. (Madde 5)

Askerlik vazifesinde bulunanların sevkînin bu görevlerinin bitimine bırakılacağı (Madde 6),muaf sayılanların dışında hiçbir kimsenin sevkînin geciktirilemeyeceği, karara karşı dava açılmayacağı (Madde 7) bildirilmişti. Sevk edileceklerin iâşe masrafları da kendilerine ait olacaktı. İlk tevzi merkezine varana kadar yetecek şekilde yiyeceklerini yanlarına almaları, iâşelerini karşılayamayacak halde olanların yol boyunca yiyeceklerinin zabıta tarafından karşılanacağı kayıt altına alınmıştı. (Madde 8)

Dağıtım yerlerine ulaşan mükelleflerin ilgili büroya teslim edileceği, Ulaştırma Bakanlığı’na tespit edilen işi yapmakla mükellef olacakları, listede adı geçen kimselerin ikâmet ettiği ya da ticârî faaliyette bulunduğu yerde çalıştırılmayacağı (Madde 12), mükelleflerin maaşlarının yarısının kendilerine, geriye kalan kısmının ise borçlarından düşülmek üzere ilgili Mâl Sandığına gönderileceği (Madde 13), yiyecek, giyecek ve barınma ihtiyaçlarının mükellefler tarafından karşılanacağı (Madde 14), mükelleflerin borçlarını bitirinceye kadar çalışmak zorunda oldukları (Madde 15), çalışma sırasında hastalananların iâşe ve masraflarının kendilerine ait olmak üzere yakındaki devlet ve belediye hastanelerinde tedavi edilecekleri (Madde 16) gibi hususlara da açıklık getirilmişti.⁴⁷

21 Ocak 1943 tarihinden itibaren Varlık Vergisi borçlarını ödemeyen kimselerin borçları karşılığında bedenlen çalıştırılmaları için sevk işlemleri başlamıştı.⁴⁸ Ayrıca bu kimseler için Tahsi-i Emvâl Kanunu çerçevesinde haciz işlemleri uygulamaya konulmuştu. Sevk ve haciz işlemleri ilk olarak, borçlarını hiç ödememiş ya da az bir kısmını ödemiş olanlar ile vergi borcu yüksek olan kimseler için gerçekleştirilmişti. Zâbıta vasıtası ile tebligât yapılan mükellefler, yedi günlük yiyecekleri ve yatakları ile beraber kendi muhitlerindeki biriktirme yerlerinde toplanacaklardı.

⁴⁶T. C. Resmî Gazete, “Varlık Vergisi Kanunu’nun Çalışma Mecburiyetine Dair Hükümleri İhtiva Eden 12 ve 13. Maddelerinin Tatbik Sureti Hakkında Talimatname”, 12 Ocak 1943.

⁴⁷T.C. Resmî Gazete, 12 Ocak 1943, s. 2-3.

⁴⁸Ayhan Aktar, **Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikası**, İletişim Yayınları, İstanbul 2004, s.135.; **Cumhuriyet Gazetesi**. 22 Eylül 1943.; Rıdvan Akar, **Aşkale Yolcuları Varlık Vergisi ve Çalışma Kampları**. (3.baskı). İstanbul 2000, s.38.

Ardından da sevk edilecekleri bölgelere gönderileceklerdi. Nâfia (Bayındırlık) Vekâleti, 20 Ocak 1943'te ilgili makamlara, İstanbul'da bulunan borçluların Aşkale'ye sevk edilmesini emretmişti. Sevk edilecek borçlular hususunda yaş sınırı yoktu. Yaşı elli beşten yukarı olan bazı kimselerin buna güvenerek kendilerinin sevk işlemine tâbi olmayacaklarını düşündüklerini ve bu yüzden vergi borçlarını ödemedikleri görülmüştü. Bu kimselerden herhangi bir mâluliyet durumu bulunmayanlarında sevk tâbi tutulacakları bildirilmişti.⁴⁹

Varlık Vergisine istinaden borcunu ödemeyenler için gündeme getirilen bedenî yükümlülük uygulamasının sadece Türkiye'de yapıldığı iddiaları, 1943'ten beri rahatsız edici boyutlara ulaşmıştı. Ancak savaşın hâkim olduğu, savaş ekonomisi ve politikalarının yaşandığı bir süreçte, dünyanın birçok yerinde, çok ağır vergiler gündeme getirildiği de bir gerçektir. İkinci Dünya Harbi sürecinde Amerika'da şirket kazançlarının %94'ü Varlık Vergisi adıyla vergilendirilmişti. Almanya'da da benzer bir vergi konulmuş ve daha önceki yılların vergisinin %150'si kadar bir vergi tahsil edilmişti. İsviçre'de "Tek Vergi" adıyla servet vergisi alınmıştı. Fransa'da vergi oranları artırılmış, Yunanistan'da geçici servet vergisi ve Macaristan'da da bir defalık servet vergisi uygulanmıştı.⁵⁰

Çalışma kampları uygulamalarının da birçok ülkede ve çok daha ağır şekilde uygulandığı da bilinmektedir. Zirâ Türkiye'de çalışma kamplarına gönderilenlerin sayısına karşın, dünyanın çeşitli yerlerinde çok daha büyük çapta bedenî çalışma kampları; hatta sürgünler yaşanmıştı. İngiltere 1940 yılında, içlerinde 50.000 Yahudi sığınmacının da bulunduğu İtalyan ve Almanları sürgüne göndermişti. Fransa 1939 yılı sonlarına doğru 43.000 Alman asıllı Fransız vatandaşını güney Fransa'ya sürmüştü, İsviçre ise kendisine sığınmak için gelen Yahudilerin sadece paralı olanlarını kabul etmişti. Ülkede bulunan ve parası olmayan Yahudiler ise çalışma kamplarında çalıştırılarak borçlarını ödemeleri sağlanmıştı. Ayrıca sığınmacıların masraflarını karşılamak üzere Yahudilere yüklenen "Yahudi Vergisi" adlı bir vergi de tahsil edilmişti. ABD, harbin başlamasından sonra 100.000 Japon asıllı vatandaşını yerleşme kamplarına sürmüştü.⁵¹ Türkiye Cumhuriyeti Devleti ise aynı dönemlerde savaşa girmeyerek hem 18 milyon vatandaşını, hem de çoğunluğu İstanbul'da bulunan yüz binlerce Rum, Ermeni, Yahudi ve ecnebiyi, bunun yanı sıra savaş sırasında Türkiye'ye sığınan Musevileri, Yunanistan'dan kaçan Yunanlıları ve diğer on binlerce yabancıyı savaşın acımasız şartlarının dışında tutmuştu.⁵²

23 Ocak 1943 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde Varlık Vergisi borcu yüzünden toplama kamplarına getirilen kimselerle görüşen Selahaddin Güngör, bu kimselerin bir kısmının burada borçlarını ödemenin çârelerini aradıklarını, bunun için borçluların bir kısmının mallarını ipotek ettirdiklerini, bir kısmının da borç temin etmeye çalıştıklarını aktarmaktadır.⁵³

Vergi borcunu ödemeyenler için haciz ve çalışma kamplarının dışında başka caydırıcı tedbirler de düşünülmüştü. İstanbul Barosu'nda, Varlık Vergisi borçlarını ödemeyen avukatların barodan atılmaları için işlem başlatılmıştı.⁵⁴

Varlık Vergisi borçluları, 27 Ocak 1943 akşamı, trenle Aşkale'ye sevk edilmişlerdi.⁵⁵ Varlık Vergisi borçlularından Aşkale'ye gönderilecek ikinci katile, 12 Şubat 1943 tarihinde yola çıkarılmıştı.⁵⁶ Sevk işlemleri, ilerleyen tarihlerde de sürmüştü, 20 Şubat 1943'de 37 kişi⁵⁷, 23 Şubat'ta 31 kişi,⁵⁸ 24 Şubat 1943'te 23 kişi⁵⁹, 26 Şubat'ta ise 160 kişi çalışma kampına gönderilmişti.⁶⁰

⁴⁹Cumhuriyet Gazetesi, 21 Ocak 1943, s.1-3.

⁵⁰Dokuyan, a.g.m., s.47.; Cahit Kayra, *Savaş, Türkiye, Varlık Vergisi*, Tarihi Kitabevi, İstanbul 2011, s.38 vd.

⁵¹Dokuyan, a.g.m., s.47 vd.; Kayra, a.g.e., s.169 vd.

⁵²Dokuyan, a.g.m., s.48; Kayra, a.g.e., s.244 vd.

⁵³Cumhuriyet Gazetesi, 23 Ocak 1943, s.1, 3.

⁵⁴Cumhuriyet Gazetesi, 12 Şubat 1943, s.1, 3.

⁵⁵Cumhuriyet Gazetesi, 27 Ocak 1943, s.1.

⁵⁶Cumhuriyet Gazetesi, 13 Şubat 1943, s.1.; *Vatan Gazetesi*, 13 Şubat 1943, s.1.

⁵⁷*Vatan Gazetesi*, 21 Şubat 1943, s.1-2.

⁵⁸*Vatan Gazetesi*, 24 Şubat 1943, s.1-2.

⁵⁹*Vatan Gazetesi*, 25 Şubat 1943, s.1.

⁶⁰*Vatan Gazetesi*, 27 Şubat 1943, s.1-2.

Varlık Vergisi komisyonları, ilerleyen tarihlerde unutulmuş veya az vergi tahakkuk ettirildiği düşünülen kişiler için yeni vergi borçları belirlemiştir. 6 Mart 1943 tarihli Vatan Gazetesi, 902 kişiye yeniden Varlık Vergisi tahakkuk ettirildiği ve yeni vergi yekûnunun 4.132.750 lira olduğunu, bunlar arasında en az tahakkukun 2000 en fazlasının ise 175 bin liraya ulaştığını yazmıştır. 7 Mart 1943 tarihli Vatan Gazetesi'nde ise "Unutulan Vergi Mükellefleri" başlıklı bir haberde, Deutsche Bank'a 210 bin, Baker'e 193 bin, Loenida'ya 150 bin lira Varlık Vergisi tahakkuk ettirildiği yazılmıştır.

17 Eylül 1943 tarihine gelindiğinde, Varlık Vergisi borcunu ödeyemeyen bazı mükelleflerin 4305 sayılı kanun gereğince vergilerinin silinmesine karar verilmiştir. Söz konusu kanun maddesine göre; "mükelleflerden vergi borçlarını ödeyemeyecekleri tahakkuk eden hizmet erbâbı ile gündelik gayri sâfi kazançları üzerinden kazanç vergisine tâbi mükelleflerin tahsil edilmemiş bulunan borçlarının silinmesi hususunda Maliye Bakanlığı yetkilidir" denilmekte idi.⁶¹Söz konusu kanuna istinâden çıkan karardan bir kaç gün sonra da vergi borcu silinen mükelleflerin listeleri asılmaya başlanmıştı.⁶²Tasfiye sürecinde alınan bir başka karar ise 3 Aralık 1943 tarihinde, çalışma mükelleflerinin kendi muhitlerinde çalışmalarına izin veren uygulamanın yürürlüğe girmesi idi.

İlgili kanun maddesi kamuoyunda farklı tefsir edilmiş ve bütün mükelleflerin varlık vergisi borcunun silindiği yönünde bir yanlış anlaşılmaya sebep olmuştur.⁶³4305 sayılı kanun, tüm varlık vergisi mükelleflerinin borçlarını silmemiştir. Bu kanun yolu ile sadece işletmelerde çalışan hizmet erbâbı ile seyyâr çalışan satıcıların borçlarının silinmesine karar verilmiştir. Bilâkis kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonrada vergi borcunu ödemeyen mükelleflerin iş kamplarına sevkine devam edilmiş; Defterdârlıklar, vergi borcunu ödemeyenler ile ilgili takibâtı hızlandırmışlardır.⁶⁴

18 Eylül 1943'te Ulus Gazetesi'nde Esat Tekeli, "Varlıksız Mükelleflerin Vergi Borçları Siliniyor" başlıklı bir yazı kaleme almış ve ilgili kanunu savunmuştu. Tekeli, ilgili kanun yoluyla sadece vergi borcunu ödeyecek gücü olmayan, hizmet erbâbı ve seyyâr çalışan satıcıların borçlarının silineceğini ve bunun adaletli olacağını söylemişti.⁶⁵

1945 yılının ilk aylarında ise artık Hükûmet, Varlık Vergisi uygulamasını tasfiye etme düşüncesine içerisine girmişti. Zaten uygulamada pek başarılı olunamamış ve 985.451 liralık bir bakiyenin tahsil edilemediği görülmüştü. Kamuoyunda yaratılan tartışma da işin diğer boyutu idi.⁶⁶Bu husus, TBMM'de ilk kez Müstakil Grup'un Varlık Vergisi uygulaması ile ilgili yaptığı eleştiri ile gündeme gelmişti. Bundan sonra da Hükûmet, Varlık Vergisi'nin tasfiyesi için gerekli adımları atmıştı. Müstakil Grup'un, CHP'nin doğal bir organı olması göz önünde bulundurulursa, CHP'nin bu uygulamadan kendiliğinden vazgeçtiği ve bu hususta Müstakil Grubu harekete geçirdiği söylenebilir.

Varlık Vergisinin tasfiyesi ile ilgili Bakanlar Kurulu tarafından hazırlanan kanun teklifi 14 Mart 1944 tarihinde TBMM'ye gönderilmişti. 15 Mart 1944 tarihinde ise ilgili kanun tasarısı üzerinde Emin Sazak, S. İçöz ve Muvakkat Encümen Mazbata Muharriri Ş. Devrin görüşlerini açıkladıktan sonra oya sunulmuş; Siirt Milletvekili A. S. Esen'in olumsuz oy kullandığı tasarı 310 olumlu oyla kabul edilerek Varlık Vergisi borçlarının silinmesine karar verilmiştir.⁶⁷

Vergi borçlarının silinmesi hususunda Meclis'te konuşan Maliye Bakanı Fuat Ağralı, ödenmemiş bulunan vergi borçlarının bir kısmının tahsiline imkân olmadığını, diğer kısmının da

⁶¹TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: VII, Cilt: 5, Fevkalade İctima, 56. İnikad (17 Eylül), Ankara 1943, ss., 46-47,58-61, s.46; T. C. Resmî Gazete, Kanun Numarası: 4305, 21 Eylül 1943, s.1; Rifat Bali, Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri Bir Türkleştirme Serüveni(1923-1945), İletişim Yayınları, İstanbul 1999, s.474 vd.; Akşam Gazetesi, 18 Eylül 1943, s.1.; Ulus Gazetesi, 18 Eylül 1943, s.1.; Vakit Gazetesi, 18 Eylül 1943, s.1.; Tanin Gazetesi, 18 Eylül 1943, s.1.

⁶²Akşam Gazetesi, 22 Eylül 1943, s.1.

⁶³Akşam Gazetesi, 24 Eylül 1943, s.2.

⁶⁴Akşam Gazetesi, 28 Eylül 1943, s.2.

⁶⁵Esat Tekeli, "Varlıksız Mükelleflerin Vergi Borçları Siliniyor". Ulus Gazetesi. 18 Eylül 1943, 1.

⁶⁶Ulus Gazetesi, 15 Mart 1944, s.1.

⁶⁷TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: VII, Cilt: 8, 1. İctima, 29. İnikad (15 Mart), Ankara 1943, ss., 44-49, s. 44 vd.; Varlık Vergini hakkında kanun lâiyhası ve Muvakkat Encümen mazbatasını için bkz. aynı cilt 57 sayılı Basma Yazı.

mükellefleri ağır sıkıntılara ya da yoksulluğa düşürmeden tahsil edilemeyeceğini söylemişti. Ağralı, bakaya durumundaki borçları seneden seneye devrederek kayıt tutmanın da bir faydası olmayacağını ifade etmiş ve Varlık Vergisi borçlarının silinmesine karar verdiklerini açıklamıştı.⁶⁸

Varlık Vergisi uygulaması, CHP'yi ve tek parti iktidârını yıpratana uygulamalardan birisi olmuştu. Özellikle çok partili hayata geçilmesi ile birlikte bu uygulama CHP'yi eleştirmek için mühim bir malzeme olmuştu. DP iktidâra geldikten sonra Varlık vergisi uygulayıcıları da bu hususta CHP'yi ve devrin idârecilerini suçlayıcı söylemler içine girmişlerdi.⁶⁹ Varlık Vergisi'nin uygulamaya konulduğu dönemde İstanbul Defterdarlığı görevine getirilmiş olan Faik Ökte, DP iktidâra geldikten sonra yazdığı “Varlık Vergisi Faciası” isimli kitabında; uygulamaların detaylarına yer vermiş ve dönemin idarecilerini Varlık Vergisi hususunda ağır bir dille eleştirmişti. Faik Ökte; “Varlık Vergisi Cumhuriyet mali tarihinin yüz kızartan bir sahifesidir. Bu verginin tatbikinde benimle beraber çalışan arkadaşlarımdan çoğu ondan nefret ederler ve bu ceninin gömülmesini isterler. Ben bu fikirde değilim. Bu faciada siyaset adamlarının, memurların, mükelleflerin, karşılıklı rolleri, hataları, ıstırapları vardır; onları olduğu gibi belirtmek bu faciayı bütün çıplaklığı ile meydana çıkarmak ve bu suretle benzeri yeni yeni faciaların tekrarlanmasına mani olmaya çalışmak hepimize düşen bir vazifedir” demişti.⁷⁰

Faik Ökte, Varlık Vergisi ile hedeflenen iktisâdî hedeflere ulaşamadığını, fiyat politikasının iflâs ettiğini iddia etmişti. Ökte'ye göre uygulamanın ilk günlerinde ortaya çıkan tablo, fiyatları düşürmüştü de ilerleyen günlerde fiyatlar tekrar yükselmiş, hatta karaborsa kuvvetlenmişti. Ökte, Hükûmetin Varlık Vergisi uygulaması ile gümrüklerin kapandığı, ithalatın zorlaştığı bir dönemde fabrikaların ve imâlâthanelerin durdurulduğunu, ticârethanelerin kapandığını ve bu yerlerin yetkin olmayan kimselerin eline geçtiğini söylemişti.⁷¹

Ökte, Varlık Vergisi'nin karaborsacıları ihya ettiğini, piyâsaya kaynağı ve fiyatı belirsiz malların girdiğini, kimi mükelleflerin de ellerindeki işi kaybetmeleri sebebiyle karaborsacılığa yöneldiklerini ve bu kimselerin ödedikleri verginin beş on mislini kısa zamanda tekrar kazandıklarını iddia etmişti.

Varlık Vergisinin tasfiyesinin, vergisini ödeyenlere karşı bir haksızlık olacağını düşünen Ökte, bu uygulamanın bir hata olduğunu ve terk edilmesinin bir zaruret olduğunu söylemiş;⁷² Varlık Vergisinin şoven milliyetçiliğin, ırkçılığın damgası ile hazırlanmış bir uygulama olduğunu ifade etmişti.⁷³

Faik Ökte'nin ikbâl ve istikbâl arayan bu eserine ve yaptığı eleştirilerine karşı, dönemin Adalar Gençlik Kulübü Başkanı Ahmet Arif Meriç tarafından 27 Haziran 1951 tarihinde “Varlık Vergisinin Satılmış Kahramanı Faik Ökte'ye Açık Mektup” başlıklı bir broşür hazırlanmıştı. Broşürde Varlık Vergisi uygulamalarının gerekliliği dile getirilmiş ve Ökte'nin eseri tenkit edilmişti. Meriç, Türkiye'de vergi ile ezildiği iddia edilenlerin hâlâ memleketin en zengin ve en lüks yaşayanları durumunda olduklarını, sıkıntıyı yine Anadolu insanının yaşadığını ifade etmiş, bu süreçte Ökte'nin milli yapıya ihânet ettiğini ve bunu da kendi maddî çıkarlarını gerçekleştirmek adına yaptığını vurgulamıştı.⁷⁴

Varlık Vergisinin gündeme getirildiği andan itibaren halkın bilgilendirilmesi ve verginin uygulanmasıyla ilgili olarak kullanılan en etkin kaynak basın-yayın organları olmuştu. Verginin hazırlık aşamasından uygulanışına ve kaldırılışına kadar geçen süre içerisinde basında Varlık

⁶⁸TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: VII, Cilt: 8, 1. İctima, 29. İnikad (15 Mart), Ankara 1943, ss., 44-49, s. 44 vd.; Ulus Gazetesi, 16 Mart 1944, s.1; Akşam Gazetesi, 16 Mart 1944, s.1.

⁶⁹Rıfat N. Bali, “Çok Partili Demokrasi Döneminde Varlık Vergisi Tartışmaları”. www.rifatbali.com/images/stories/dokumanlar/varlik_vergisi_tartismalari, s.3 vd.

⁷⁰Ökte, a.g.e., s.45 vd.

⁷¹Ökte, a.g.e., s.209.

⁷²Ökte, a.g.e., s.203.

⁷³Ökte, a.g.e., s.211.

⁷⁴Dokuyan, a.g.m. s.45.; A. A. Meriç, Varlık Vergisinin Satılmış Kahramanı Faik Ökte'ye Açık Mektup, Raşit Bütün Matbaası, İstanbul 1951, s.1-8.

Vergisini destekler nitelikte pek çok yazı yayınlanmıştı. Bu hususta başı çeken isim aynı zamanda CHP milletvekili olan Necmeddin Sadak olmuştu. Sadak, Akşam Gazetesindeki yazıları ile adeta Partisinin sözcülüğünü de üstlenmişti.

Necmeddin Sadak, Varlık Vergisi'nin tek amacının vatan müdâfaası⁷⁵ olduğunu savunmuştu. Varlık Vergisi uygulamasının harp zamanının yarattığı buhrândan istifâde ederek servet elde eden ve böylece fiyatlardaki pahalılığa sebep olan kimseleri, millî müdâfaa fedâkârlığına ortak edeceğini yazarak Varlık Vergisini şu cümleler ile savunmuştu:⁷⁶“Bu bir defalık vergi, mâlî ve iktisâdî bir tedbirdir. Fakat aynı zamanda, halkçı ve devletçi Türkiye Cumhuriyet rejiminin, memlekette iktisâdî muvâzeneyi bozmak gayretinde her türlü haklara, hudutsuz hürriyetlere mâlik olduklarını sanan bir zümreye karşı ilk ihtârıdır” Varlık Vergisini Türkiye Cumhuriyeti tarihinde yer tutacak en faydalı tedbir olarak değerlendiren Sadak, kanunun uygulanması hususunda ise; “Hükûmet, fiyat yükselişinde piyâsaya çıkarılan para çokluğunun büyük âmil olduğunu görerek bir kaç yüz milyonu geri çekmek zorunda kalınca, bu vergiyi, zaten sıkıntı çeken halka değil, sadece zengin, kazanan sınıfa yüklemeyi elverişli gördü. Herkes emin olabilir ki, bu sefer açık veya gizli tutulmuş, memlekette kalmış yahut dışarı kaçırılmış servetler, deftere geçmiş yahut sinsî hilelere uğramış kazançlar, hiç birisi devletin pençesinden kurtulamayacaktır.” demişti. Sadak, bu kanun kabul edilene kadar fiyat politikalarının köylünün sırtına bindiğini ve bundan sonra köylünün rahatlayacağını da iddia etmişti.⁷⁷

Varlık Vergisinin başlı başına içtimâî adalet kaygısından doğduğunu ifade eden Sadak; “Varlık Vergisi başlı başına içtimâî adalet kaygısından doğmuştu. Bunu tatbik edecek olan yüksek adalet duygusu iki taraflı olacaktır: Kimseye yazık dedirtmemek, tutulan ölçülerde millî vicdânı tatmin etmek. Hiç unutmamalıdır ki, bütün inkılâp kanunları gibi Varlık Vergisi kanunu da millî vicdânın sert bir tepkisidir. Kaynağı; bir sınıfın doymaz hırsı yüzünden, Vatan müdafaası uğruna malından sonra canını da seve seve vermeye hazırlanan darlık, yoksunluk içinde her sıkıntıya katlanan, sabrı tükenmiş, yüreği incinmiş bir milletin yüce vicdânıdır. Saracoğlu ona uydu, ondan kuvvet buldu.”⁷⁸

Harp zamanlarında servet toplamanın halka ve devlete zarar verdiğini savunan Sadak, Varlık vergisinden gelecek paranın bütün devlet emisyonunun üçte birini tutacağını anlatmış ve bu parayı elinde tutacak bir sınıfın memleketi dizginsiz bir piyâsaya sürükleyeceğini ifade etmiştir.⁷⁹

Varlık Vergisi marifetiyle vatan borcunu bu kez halkın değil, zenginlerin ödeyeceğini savunan Sadak; “Memleket içinde çetin bir geçim sıkıntısı, vatan dışında büyük tehlike var. Kan borcunu seve seve ödemeye hazırlanan milyonlar yanında, beş on bin zenginin de para borcunu hiç irkilmeden ödemesi şarttır. Zengin olmak ayıp değildir. Fakat bunlar, Devlet payını, kudretleri nispetinde vereceklerdir.” diyerek, herkesin vatandaş olmanın gereklerini yerine getirmelerinin şart olduğunu vurgulamıştı.

Varlık Vergisi'nin uygulanması hususunda kamuoyunda oluşan şüphelere de cevap vermiş ve varlık vergisinden vatandaşların iki bakımdan kuşkulandıklarını ifade etmişti. Bunlardan birincisi, devletin varlıklı kimseleri tam olarak bulmasının mümkün olup olmadığı yönünde idi. Buna göre vatandaş, harp zamanında kıyıda köşede kalmış türedilerin milyonlar kazandığını ve bu kazancı ortaya çıkaracak banka hesapları ya da resmî bir işleri olmadığını görüyordu. Sadak; vatandaşın endişesini izâle ederek, “ Hiç şüphe yok ki kazançlar ince, uzun araştırmalarla meydana çıkarılıyor. Memleketin nispeten dar iş çevresinde büyük kazançlar gizli kalmaz. Piyâsada herkes birbirini bilir, bilen bilmeyene hemen öğretir. Bir an için gözden kaçan, unutulmuş olsa da kanun uzunca bir zaman

⁷⁵Necmeddin Sadak, “Bugün Tek Kaygımız Vatan Müdafaasıdır”, **Akşam Gazetesi**. 17 Kasım 1942, s.1.

⁷⁶Necmeddin Sadak, “Hükümetin Aldığı Tedbirler...”, **Akşam Gazetesi**. 12 Kasım 1942, s.1-2.

⁷⁷Necmeddin Sadak, “Saracoğlu'nun Nutku Halkçı ve Devletçi Bir Hükümete Yakışan İçtimai Adalet Siyaseti Örneğidir”, **Akşam Gazetesi**. 14 Kasım 1942, s.1-2.

⁷⁸Necmeddin Sadak, “Varlık Vergisinin Tatbiki Niçin Uzun Araştırma ve İncelemelere Muhtaçtır?”, **Akşam Gazetesi**. 7 Aralık 1942, s.1.

⁷⁹Necmeddin Sadak, “Kazancı Kıskanmıyoruz, Kazananlara Kızılmıyoruz. Halktan ve Devletten Çalınmamak Şartile”, **Akşam Gazetesi**. 3 Aralık 1942, s.1-2.

tamir payı bırakmıştır, gene yakalar.” demişti. İkinci kuşku ise, işletmesi çok iş yapıyor gözüксе de aslında gözüktüğü kadar kazanmayan, eski ve namuslu tüccârların durumlarının ne olacağı yönünde idi ki, Sadak; devletin sermâye düşmanı olmadığını, devletin zenginliği ayıp sayan bir rejim ile yönetilmediğini söyleyerek devlete güvenilmesini tavsiye etmişti.⁸⁰

Varlık Vergisi uygulaması ile ilgili önemli yazılar kaleme almış bir başka köşe yazarı ise Ahmet Emin Yalman'dı. Yalman, henüz Varlık Vergisi Kanunu çıkarılmadan önce 29 Mayıs 1942 tarihinde Vatan Gazetesi'nde “Harp Kazançlarından Alınacak Vergi” başlıklı bir yazı kaleme almış, savaş ortamında olağanüstü servetler elde etmiş kimselerden vergi alınmasının gerekli olduğunu savunmuştu. Yalman, böyle bir vergi kanununun nasıl çıkarılacağı ve kimlere tahakkuk ettirileceği üzerine kafa yormuştu.⁸¹ Varlık Vergisi Kanunu yürürlüğe girdikten sonra ise Yalman, başlangıçta temkinli bir üslupla uygulamayı desteklemiş, ilerleyen günlerde ise uygulamanın ateşli bir savunucusu olmuştu.⁸²

Ahmet Emin Yalman'a göre devlet; vatandaşına, Varlık Vergisi ile vatandaşlık görevini öğretmişti.⁸³ Varlık Vergisi, Hükûmetin zarurî olarak uyguladığı bir tedbirdi. Yalman, bu hususta, “...tedbirin esâsını alkışlamamak ve Hükûmeti cesâretinden dolayı tebrik etmemek mümkün değildir” diyerek Hükûmetin savaş döneminde haksız kazanç elde edenlerin önüne geçmek için böyle bir adım attığını savunmuş ve Varlık Vergisi'ni zarurî bir inkılâp adımı olarak nitelendirmişti.⁸⁴ Yalman, “Varlık vergisinin mâlî ve iktisâdî tarafları olmakla beraber bariz bir siyâsî ve içtimâî cephesi de vardır. Bu vergi, hadiselerin zaruretinden doğmuştur. Hükûmet buna doğru koşmamış, aksine olarak üç buçuk senedir bunu yapmağa mecbur kalmamak için frene basmış, sabır göstermiştir. Fakat mukadderâtımıza ve istiklâlimize sahip çıkmak için bütün Millet bu kadar fedâkârlık gösterdiği bir sırada şöyle bir manzara karşısında kalmıştır: İktisâdî bakımdan mukadderâta hâkim kalmamıza imkân bırakmayanlar vardı, Hükûmetin hazırladığı her kanunu felce uğratanlar vardı...” diyerek Varlık Vergisi hakkında genel bir değerlendirme yapmıştı.⁸⁵

Ahmet Emin Yalman, 1943 yılının Şubat ayında Ankara'ya giderek Başbakan ve Hükûmet üyeleri ile görüşmüş ve burada gerçekleştirdiği mülâkatı, Vatan Gazetesi'ndeki köşesine taşımıştı. Ankara'ya gitmekteki maksadının, Varlık Vergisi uygulaması ile ilgili aklında oluşan şüphelere ve kamuoyunda ortaya çıkan tepkilere cevap aramak olduğunu söyleyen Ahmet Emin Yalman; Ankara'da ilk olarak Hükûmet'e vatandaşlar arasında din, kan ve ırk bakımından bir ayrıma gidilip gidilmediğini sormuştu. Yalman'a verilen cevap; Hükûmetin böyle bir niyetinin olmayacağı, bunun geriye gitmek anlamına geleceği mealinde idi. Bu uygulamada Hükûmet, vatandaşları arasında iyi niyetli ve art niyetli olanları görmüştü. Art niyetli kimseler, Hükûmet tarafından defalarca uyarılmış; ancak bir sonuç alınamamıştı. Hükûmetin tepkisini çekenler bu kimselerdi. Yoksa tüccâr ve teşebbüs sahibi saygıya değer bir vatandaş, kıymetli bir unsurdur. Ancak bu kıymet bir şarta bağlıdır. Bu kimseler; “Türk Milletine bağlılığını, lüzum hâsıl oldukça manevî ve fiilî misâllerle ispât etsin. Bunun ilk şartı namus olduğunu anlasın; hakikî ve devamlı menfaâtini vurgun zihniyetinden ayıracak ve yurdun devamlı menfaâtlerinin çerçevesi içinde arıyacak bir istidât ve secîyede olsun.” diyerek vatandaşın millî mükellefiyetler noktasında duyarlı olması gerektiğini vurgulayarak devletin de gereken şefkati göstermesinin kaçınılmaz olduğunu ifade etmeye çalışmıştı. Ayrıca o ana kadar işçi mükellefiyeti hususunda da hep köylünün toprağından uzaklaştırıldığını; ancak bu uygulama ile her vatandaşın yurt için vazife almak ve vatandaşlık imtihânı geçirmek fırsatı bulacağını söylemişti.

⁸⁰Necmeddin Sadak; “Zenginlik Suç Değil, Harp Kazancı Suçtur”, **Aksam Gazetesi**. 27 Kasım 1942, s.1.

⁸¹Ahmet Emin Yalman, “Harp Kazançlarından Alınacak Vergi”. **Vatan Gazetesi**. 29 Mayıs 1942, s.1.

⁸²Ahmet Emin Yalman'ın Varlık Vergisi hususundaki görüşleri, verginin kendisine de uygulanacak olması ile değişmişti. Başlangıçta harp kazançlarından vergi alınması gerektiğini söyleyen Yalman, zamanla Varlık Vergisi uygulamasına karşı bir çizgiye kaymıştı.

⁸³Ahmet Emin Yalman, “Varlık Vergisinden Sonra: Yeni Vatandaşlık Ruhuna Hazırlık”. **Vatan Gazetesi**. 9 Şubat 1943, s.1-3.

⁸⁴Ahmet Emin Yalman, “Varlık Vergisinin Yarattığı Hava”. **Vatan Gazetesi**. 3 Ocak 1943, s.1.

⁸⁵Ahmet Emin Yalman, “Varlık Vergisinden Sonra; Ya Hep Ya Hiç”. **Vatan Gazetesi**. 10 Şubat 1943, s.1-3.

Ahmet Emin Yalman'ın, Varlık Vergisine tabi tutulan bazı kimselerin herhangi bir varlığı olmadığı yönündeki hatırlatmasına cevap olarak, Hükûmetin bu gibi kimseler hakkındaki asıl maksadının ise işçi ihtiyacını karşılamak olduğu belirtilmekte idi. Devletin vatandaşı aslı, nesebi, dini ne olursa olsun memlekete karşı görevlerini yerine getirdiği takdirde öz Türk vatandaşı olarak saydığı görülmekte idi. Bu hususta devletin “vatandaş” kavramına yüklediği misyona da yer verilmiş ve “Bu yurda hizmet etmeye ve faydalı olmaya hazır olan ve sözünü fiiliyle ispât eden herkes bizdendir. Bir kimse “ben Türküm” deyip bunu fiiliyle ispat ettiği halde kendisine “Sen Türk değilsin, aslın şudur, budur” diyen adamı, Türk sayamaz. Çünkü böyle iddiaların neticesi kendi menfaati, kini, taassubu nâmına Türklük câmiâsını inhilâl ettirmeye uğraşmaktan ibârettir.” denilerek “Türk” kimliğinden ne anlaşılması gerektiği hakkında açıklama da yapılmıştı.

Ahmet Emin Yalman, Ankara'da kendisine anlatılanlar karşısında içinin rahat ettiğini ve böylece İstanbul'da yaratılan havanın telkin ve tesirlerinden kurtulduğunu söyleyerek⁸⁶ Varlık Vergisi uygulanmasında da Hükûmetin kısa zamanda müthiş bir iş başardığını ve uygulamayı başarılı bir şekilde gerçekleştirdiğini dile getirmişti.⁸⁷

Vatan Gazetesi'nde, Varlık Vergisi ile ilgili olumlu bir yaklaşım sergileyen bir başka isim ise Dr. Refik Şükrü Suvla olmuştu. Suvla, Varlık Vergisi'ni harp zamanında servet ve kazançları artmış olan vatandaşlardan toplandığı için âdil bir vergi olarak tanımlamıştı. Suvla'ya göre, o tarihlerde memleketin içinde bulunduğu durumun iki sebebi vardı. Bunlardan birincisi, tedâvüldeki para hacminin 1939 yılına göre 3,5 kat artmış olması, ikincisi ise 1939 senesine göre piyâsadaki emtiânın azalmış olması idi. Dolayısıyla fiyatları durdurmak veya düşürmek için bahsi geçen iki alanda tedbir alınmalı idi.⁸⁸

Hasan İzzet Benice de Son Telgraf Gazetesi'nde yazdığı yazılar ile Varlık Vergisi uygulamasını savunan bir başka isimdi. Varlık vergisi uygulamasını, harp zamanında haksız kazanç elde edenler için bir “Muhasebe Günü” olarak değerlendiren Hasan İzzet Benice, Başbakan Şükrü Saraçoğlu'nun, gerek Meclis'te Varlık Vergisi Kanunu münasebetiyle yaptığı konuşması ile gerekse Meclis'ten aldığı Varlık Vergisi selâhiyetiyle, “Hükûmet Nerede” diye soranlara, “Hükûmet Burada” cevabını verdiğini söylemişti. Hükûmetin bu kanunla Türk vatandaşının devlet hazinesine yardımını temin ederken harp yıllarında vatan ve millet menfaatlerine zarar verecek şekilde kendi şahsî servet ve menfaatleri peşinde koşanların terbiye edilmesini emniyet altına aldığını ifade eden Benice; şahsî servet ve menfaat peşinde koştukları için eleştirdiği kimseler için; “Vurguncu, Muhtekîr, Vatansız, Türedî zengin Türk parasını 700.000.000'u bulmasına nasıl sebep oldu ise şimdi onu azaltmak, kısmak yükünü de bizzat omuzlarında taşıyacaktır.” diyerek yapılan her işin bir bedeli olduğunu anımsatmıştı.⁸⁹

Hasan İzzet Benice'ye göre, Varlık Vergisi ile muhtekîr, vurguncu ve türedî zenginlere ağır bir darbe vurulmuş, vatandaşın kendi şahsî sorumluluklarını benimsemesi sağlanmıştı. Ayrıca Varlık Vergisi sayesinde Türk parası tekrar değerini bulmuş, sabit ve dar gelirli vatandaş, devletin himâyesine kavuşmuş ve memlekette denge ve toplumsal adalet tesis edilmişti.⁹⁰

Varlık Vergisi ile ilgili olarak Ulus Gazetesi'nde yazı yazan isimlerden birisi, dönemin önemli kalemlerinden Falih Rıfki Atay idi. Falih Rıfki Atay, Varlık Vergisi'nin vurgunculukla servet elde etmiş kimselere karşı bir tedbir olarak ortaya çıktığını⁹¹ ve “...en yüksek amme menfaatlerinin cebretmiş olduğu bir tedbir”⁹²olarak ifade etmişti.

⁸⁶Ahmet Emin Yalman, “Türk, Türklüğe Faydalı Olandır”. **Vatan Gazetesi**. 8 Şubat 1943, s.1-3.

⁸⁷Ahmet Emin Yalman, “Varlık Vergisinden Sonra; Hükümet Makinemizin Geçirdiği İmtihan”. **Vatan Gazetesi**. 11 Şubat 1943, s.1-3.

⁸⁸Refik Şükrü Suvla, “Varlık Vergisi Paranın Kıymetini Yükseltecektir”. **Vatan Gazetesi**. 13 Kasım 1942.

⁸⁹Hasan İzzet Benice, “Muhasebe Günü Gelmiş Çatmıştır”. **Son Telgraf Gazetesi**. 13 Kasım 1942, s.1-3.

⁹⁰Hasan İzzet Benice, **Son Telgraf Gazetesi**. 14 Kasım 1942, s.1.

⁹¹Falih Rıfki Atay, “Hükümet Yeni Tedbirler Almıştır”. **Ulus Gazetesi**. 12 Kasım 1942, s.1.

⁹²Falih Rıfki Atay, “Hiçbir Kaçamak Yolu Aramıyacağız”. **Ulus Gazetesi**. 4 Ocak 1943, s.1.

Falih Rıfki Atay, vergi vermenin bir vazife olduğunu, herkesin harp zamanında fedâkârlık yapmasının gerekli olduğunu savunmuş, devletin harp esnasında takip ettiği politikaların, ekonomik anlamda bir takım yükler doğurduğu yönünde eleştiride bulunanlara ise şunları söylemişti: “Biz yalnız Türkler gibi düşünürüz ve Türklerin vatanında oturan, hakları korunan, rahat eden, çalışan ve geçinen herkes Türkler gibi düşünmeseler bile, onlar gibi fedâkârlık etmek zorundadırlar. En büyük kanun olan devlet emniyetinin gerektirdiği vazifeleri yapmaktan, hiç bir mülâhaza ile hiç kimse kaçamaz.”⁹³

Falih Rıfki Atay, Varlık Vergisi ile tüccâr, sanayici ve gelir sahiplerine ilk defa bir maddî fedâkârlık nöbeti yüklendiğini söylemiştir. Varlık Vergisi uygulamaya konana kadar fedâkârlığın halk tarafından karşılandığını belirten Atay; Kuvay-ı Millîye'nin köylü halk tarafından, canla ve malla ödendiğini, yine II. Dünya Harbi'nin başından beri köylü kesimin malıyla ve iş gücü ile gereken fedâkârlığı yaptığını hatırlatmıştı. Atay, Varlık Vergisi ödeyen varlıklı kesimin; “halk milyonlarına, bizde sizdeniz, biz de sizlere lâyük vatandaşlarız, diyebilmek için en güzel icrâatı kullanmış” olacaklarını söylemişti.⁹⁴

Harbin kimse için özel bir kazanç kapısı olmasına ve Hükûmetin bu yöndeki tedbirlerinin sadece ihtiyacı olanlara yardım etmekle sınırlı kalmasına müsâade etmeyeceklerini söyleyen Atay; imtiyâzlı bir sınıfın refâh içinde yaşamını sürmesini de hoş karşılamayacaklarını belirtmiş ve “İkinci Dünya harbi, Türk Milletinin milyonlarında bir ıstırap cehennemi, binlerinde bir kazanç cenneti hatırası bırakmayacaktır. Böyle olursa, Cumhuriyetin ne halkçı ne de devletçi nizâmı mesuliyetlerini duymamış, vazifelerini yerine getirmemiş olur.”⁹⁵ demek suretiyle dönemin devlet anlayışının sosyal ve hukuk devleti yönüne işaret etmişti.

Ulus Gazetesi'nde Falih Rıfki Atay'dan başka Sabahaddin Sönmez, Hüseyin Sami Coşar, Turgut Aytuğ ve Kemal Turan'ın da Varlık Vergisi'ni savunan yazıları söz konusu idi. Sabahaddin Sönmez, Varlık Vergisi mükelleflerini; “... bir kaç yüz bini bir çırpıda kazananlar, karborsayı yaratanlar, milli paraya kundak koyanlar, halkın benzini sarartanlar...” sözleri ile tasvir etmiş ve milletin Varlık Vergisini camî gönülden alkışladığını söylemişti.⁹⁶

Hüseyin Sami Coşar, Varlık Vergisini, “...büyük servetlerin, hudutsuz refah ve saadetin, dünyayı saran korkunç yangının ortasında, değerine paha biçilemeyecek olan emniyet ve huzurun sigorta primi” olarak tanımlamıştı. Varlık Vergisinin katlanılması gereken bir fedâkârlık olduğu görüşünde bulunan Coşar; Varlık Vergisi ile Türk parasının korunacağını ve bu verginin Türkiye'nin ilerde takip edeceği mâlî politikayı da temsil ettiğini söylemişti.⁹⁷

Turgut Aytuğ ise Varlık Vergisi ile devletin harp finansmanının rahatlayacağını savunmuştu. Aytuğ, Varlık Vergisinin hedefinin, savaş ve olağanüstü durumlardan yeni bir sınıfın doğmasını önlemek ve içtimâî düzenin korunması olarak değerlendirmiş ve verginin fedâkârlık prensibine dayandığını söylemişti.⁹⁸

Kemal Turan, Varlık Vergisi'nin Türk parasının kıymetini artırma hedefiyle gündeme geldiğini söylemiş, piyâsada dolaşan likititenin azaltılması yolu ile Türk parasının değer kazanacağını, bu durumunda ödeme güçlüğü ortadan kaldıracağını savunmuştu. Turan bu amaçla benzer uygulamaların Avrupa'da da yapıldığını söylemiş; ayrıca Başbakan Saraçoğlu'nun 11 Kasım 1942'de yapmış olduğu konuşmayı referans göstererek, Varlık Vergisi uygulaması ile halkın vurgunculara yönelik nefretinin ortadan kalkacağını ve verginin ödenmesi için satışa çıkarılacak malların fiyatlarda bir durgunluk yaratacağını da iddia etmişti.⁹⁹

⁹³Falih Rıfki Atay, “Fedâkârlık da Bir Vazife Olur”. **Ulus Gazetesi**. 16 Kasım 1942, s.1.

⁹⁴Falih Rıfki Atay, “Devlet Bizden Vazife İsteddiği Zaman”. **Ulus Gazetesi**. 27 Aralık 1942, s.1.

⁹⁵Falih Rıfki Atay, “Yeni Tedbirler ve Bazı Yanlış Fikirler”. **Ulus Gazetesi**. 14 Kasım 1942, s.1.

⁹⁶Sabahaddin Sönmez, “Varlık Vergisi”. **Ulus Gazetesi**. 15 Kasım 1942.

⁹⁷Hüseyin Sami Coşar, “Vergi Vereceğiz, Başka Yol Yoktur!”. **Ulus Gazetesi**. 21 Kasım 1942.

⁹⁸Turgut Aytuğ, “Harbin Finansmanı ve Varlık Vergisi”. **Ulus Gazetesi**. 22 Kasım 1942.

⁹⁹Kemal Turan, “Türk Parası”. **Ulus Gazetesi**. 24 Kasım 1942.

Bu isimlerin yazdığı yazılar dışında 18 Ocak 1943 tarihli Ulus Gazetesi'nde “Fedâkârlık Değil Borç!” başlığı ile isimsiz bir yazı yayınlanmıştı. Söz konusu yazıda, “Bunlar acaba, çorbalık pirincini bir vakitler 180 kuruştan arıyan ve kazandığıyla günü gününe geçinmek zorunda olan vatandaşların, yüz bin, iki yüz bin, hatta milyonlar sahibi kimselerin vergileri karşısında gözyaşı dökmelerini, onlarla beraber ağlama duvarına gitmelerini mi istiyorlardı?” şeklinde kaleme alınan satırlar, aynı zamanda varlık vergisi mükelleflerine karşı gösterilen millî bir tepkinin de güzel bir örneğini oluşturmuştu.

Yazıda, Varlık Vergisinin herhangi bir servet sahibinin aleyhine olmaktan ziyade, millî serveti bir düzen içerisinde sokmak, halkın cebindeki paraya kıymet kazandırmak ve savaşın normal olmayan kazançlarını dengelemek gibi bir vasfının olduğu vurgulanmıştı. Bununla birlikte Varlık Vergisi uygulamasının benzerlerinin Avrupa'da da uygulandığı hatırlatılmış, bazı memleketlerde köpek, kürk, piyano sahiplerinden bir takım vergiler alındığı, Fransa'da şatafatlı hayat sürenlerden gösteriş vergisi alındığı anlatılmıştı.

Varlık Vergisinin bir fedâkârlıktan daha çok, memleketin huzuru ve güvenliği için ödenecek bir borç olduğu da şu cümleler ile izah edilmişti; “Eğer bugünkü durumda bazı kimseler varlıkları üzerinde fedâkârlık yapmağa dâvet ediliyorsa, onlar, bu dâvetin kendileri için fedâkârlığa kadar bile gitmeyen tam bir borç olduğunu anlamalıdır. Çünkü fedâkârlık, borcun da çok daha ilerisinde bir merhale dir ve bu Millet, o an geldiği zaman kütle halinde fedâkâr olmasını dâima bilmiştir.”¹⁰⁰

Tan Gazetesi Varlık Vergisi ile ilgili olarak birçok yazı kaleme alınmış ve Zekeriya Sertel, Fevzi Karaosmanoğlu ile Burhan Belge'nin kaleminden çıkan yazılarda; Varlık Vergisi uygulamasının yanında yer alınmıştı.

Zekeriya Sertel, Türkiye'de harp şartlarının bazı vatandaşlara fevkalâde kazanç sağladığını ve bu kimselerin harbin ızdıraplarına maruz kalmadıkları gibi en yüksek refah seviyesine ulaştıklarını anlatan yazılar kaleme almıştı. Sertel'e göre devlet; Varlık vergisi ile her vatan evlâdından eşit derecede fedâkârlık beklemekte idi. Varlık vergisi aynı zamanda önemli bir zaruret in ve içtimâî adalet duygusunun da ifadesi idi.¹⁰¹

Sertel; bazı vatandaşların harp döneminde fevkalâde kazanç sağladığını, bazılarının evinden ve işinden ayrılarak sınırlarda vatanın hürriyet ve istikaline bekçilik yaptığını, bazılarının da cephe gerisinde kazancından ve yaşantısından vatan için fedâkârlık ettiğini hatırlatmıştı. Yapılan bu fedâkârlıklara karşılık bir kısım vatandaşın üzerine düşen görevlerden kaçınmasının, ötekilerin mahrumiyetini istismâr etmek anlamına geleceğinin de altını çizmişti.

Zekeriya Sertel, “... Devlet istediği zaman nasıl hudûda gidip canımızı vermek vazifemizse, devlet ihtiyaç duyduğu zaman malımızın ve varlığımızın da bir kısmını vermek vatan borcumuzdur...” diyerek Varlık Vergisi'nin bir vatan borcu olduğunu savunmuştu.¹⁰²

Varlık Vergisi kapsamında Türk Vatandaşının üzerine düşen ilk vazifenin, Millet in kendisinden istemiş olduğu borcu ödemek olduğunu söyleyen Zekeriya Sertel, hile yaparak kurtulma niyetinde olanların da Hükûmet in yumruğu ile karşılaşacaklarını ifade etmişti.¹⁰³

Bir cemiyette asıl olanın ferdî refah değil; millî refah olduğunu savunan Zekeriya Sertel; bütün millet in sıkıntı içinde olduğu bir dönemde, mahut bir zümrenin refahının bir hastalık alâmeti ve gayri tabii bir hâl olduğunu belirterek Varlık Vergisi'nin de “... bu hastalığı tedâvi eden bir devâ, gayri tabii tasfiye eden bir çâre...” olduğunu söylemişti.¹⁰⁴

Fevzi Karaosmanoğlu, Varlık Vergisi sayesinde doğan yeni ekonomik nizâm ile Türk köylüsünün emeği, kazancı ve işinin korunacağını belirtmiş, ayrıca Türk münevverinin varlık

¹⁰⁰Fedâkârlık Değil Borç!”, **Ulus Gazetesi**, 18 Ocak 1943.

¹⁰¹Zekeriya Sertel, “ Varlık Vergisi ”. **Tan Gazetesi**. 17 Aralık 1942.

¹⁰²Zekeriya Sertel, “ Bu Kumları Bu Seller Getirdi ”, . **Tan Gazetesi**. 25 Aralık 1945

¹⁰³Zekeriya Sertel, “Varlık Vergisi Hakkında Bir Hasbihal”, . **Tan Gazetesi**. 24 Aralık 1945

¹⁰⁴Zekeriya Sertel, “ Varlık Vergisinin İlk Neticeleri”. **Tan Gazetesi**. 19 Aralık 1942.

vergisinin arkasında beliren büyük tezât tablosunu görerek, kin ve nefrete kapılmadan yarının büyük Türk iktisâtının yüce nizâmını kurması gerektiğini söylemişti.¹⁰⁵

Burhan Belge ise Hükümetin Varlık Vergisi'ni uygulamaya sokarak; sabit gelirli vatandaşları himâyesine aldığı, piyâsa ve piyâsadan geçinenleri kendi spekülasyonları ile baş başa bıraktığını yazmıştı. Belge, Varlık Vergisi'nin de sunî bir şekilde şişirilen piyâsaya makul bir seviyeye çekeceğini iddia etmişti.

Burhan Belge, Hükümetin aldığı tedbirleri değerlendirirken vatandaşlara; “Kısaca, iyi vatandaşlar olmalıyız! Tıpkı Millî Şefin istediği vatandaşlar olmalıyız! O zaman 1943 senesinin sonunu birbirimize karşı suçlu zümreler gibi değil, birlik âhenk ve intizâm içinde yekpâre ve medenî bir millet gibi idrâk etmiş oluruz.” cümleleriyle seslenerek Varlık vergisinin desteklenmesini ve herkesin “taşın altına elini koyması” gerektiğini tavsiye etmişti.¹⁰⁶

Vakit Gazetesi de Varlık Vergisini destekleyen yayınlar yapan gazetelerin arasında idi. Gazetede, aynı zamanda Artvin milletvekili olan Asım Us'un, Varlık Vergisini açıklayan ve savunan yazıları yer almıştı. Asım Us, bu husustaki ilk yazısını Varlık Vergisi kanunlaştıktan hemen sonra 12 Kasım 1942 tarihinde yazmış ve Varlık vergisinin içeriğinden bahsederek, vergi ile ilgili uygulamalarda icrâcı memurların yakından denetleneceğini söylemişti.¹⁰⁷ Asım Us, askerlik görevini ifâ eden vatandaşların yeri geldiğinde canlarını fedâ edebildiklerini, ancak bir kısım vatandaşın halkın ıztıraplarından faydalanarak servet topladıklarını yazmıştı. Us'a göre Varlık Vergisi; bu kimselerin neden olduğu “millî vicdânı üzen ve millî birliği tehlikeye düşüren” hareketlerinin ve temayüllerinin önüne geçmek olduğunu savunmuştu.¹⁰⁸

Varlık Vergisinin tasfiyesi ile ilgili kanun kabul edildikten sonra da bu durumu değerlendiren yazılar kaleme alınmıştı. Ulus Gazetesi'nden Esat Tekeli, 16 Mart 1944 tarihinde, “Varlık Vergisinin Tasfiyesi” başlıklı yazısında bu duruma değinmişti. Tekeli'nin yaptığı genel değerlendirmeye göre, Varlık Vergisi Kanunu ile 114.368 mükellefe 424.9 milyon liralık bir vergi yüklenmişti. Süreç içerisinde, bu tutarın 18.7 milyon lirası mükerrer vergi olması, 9.4 milyon lirası da vergide maddî yanlışlık yapılması, 12.2 milyon lirası ise 15 Eylül 1943 tarihinde çıkartılan kanun doğrultusunda ödeme gücü olmayan mükelleflerinin borcunun silinmesi nedeniyle tahsil edilememişti. Tahsil edilen tutar ise 316 milyon lira idi. Tekeli, bu tutarın toplanması planlanan vergi yekûnunun% 74.39'una denk düştüğünü, 15 ay gibi kısa bir zamanda bu miktarın tahsil edilmesinin idârî yönden bir başarı olduğunu yazmıştı. Tekeli, Varlık Vergisi borçlarının silinmesinin, borcunu ödeyen mükellefler için haksızlık olamayacağı görüşünü bir kez daha vurgulamış ve olağanüstü şartların yaşandığı bu dönemde bir takım yanlışlıkların yapıldığını ve bu durumun üzüntüye sebep olduğunu da kabul etmişti. Bununla birlikte, Varlık Vergisinin Millî Müdâfaanın olağanüstü masraflarını karşılamak için hazırlanmış bir uygulama olduğunu hatırlatarak verginin tarhından tahsiline, istisnâî yollarla toplandığının altını çizmişti.

Esat Tekeli, “... bu terkin işinde, vergilerini tamamiyle vermiş olan yurttaşların temiz duygularını gölgelendirecek bir nokta bulunamaz. Onlar, memlekete olan borçlarını ödemiş olmanın derin bir hazzını ve onunla birlikte bütün milletin şükranını pürüzsüz olarak taşıyabilirler.” diyerek vergi borçlarının silinmesinin bir bağışlama olmadığını, devletin tahsil edemediği vergi döküntülerinin üstüne bir çizgi çektiğini hatırlatarak, borçlarını ödeyen mükelleflere de huzur içinde bulunmaları yönünde telkinde bulunmuştu.¹⁰⁹

5.SONUÇ

Varlık Vergisi Kanunu ve uygulaması, etkileri günümüzde dahi hissedilen ve tartışma konusu olan bir meseledir. Kanun, harp döneminde yüksek kazanç elde eden servet sahiplerine yönelik bir

¹⁰⁵Fevzi Karaosmanoğlu, “Perdenin Arkası”. **Tan Gazetesi**. 26 Aralık 1942.

¹⁰⁶Burhan Belge, “Tedbirin Sadesi En İyi Tedbirdir”. **Tan Gazetesi**. 18 Aralık 1942.

¹⁰⁷Asım Us, “Varlık Vergisi Kanununun Ehemmiyeti”. **Vakit Gazetesi**. 12 Kasım 1942.

¹⁰⁸Asım Us, “Hükümetin Aldığı Tedbirler”. **Vakit Gazetesi**. 16 Kasım 1942.

¹⁰⁹Esat Tekeli, “Varlık Vergisinin Tasfiyesi”. **Ulus Gazetesi**. 16 Mart 1944.

uygulama olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Türkiye’de servet sahiplerinin büyük kısmının gayrimüslim veya dönme olarak tabir edilen vatandaşlar olmaları Varlık Vergisi’nin Türk olmayanlara yönelik bir uygulama olduğu yönünde haksız bir takım eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Söz konusu bu eleştiriler yakın dönemde sinema filmlerine dahi konu olmuştur.

Varlık Vergisi Kanunu’nu ve bu kanun çerçevesinde gerçekleştirilen uygulamaları dönemin şartları içinde değerlendirmek, tarih ilmi açısından çok daha doğru olacaktır. Zira bu dönemde Türkiye, dünya geneline yayılmış bir harbin kendi topraklarına sıçramasından endişe etmektedir. Millî Mücadele döneminde Tekâlif-i Milliye emirlerinin uygulanmasını zaruret haline getiren yokluk ve yoksulluğun bir benzerinin yaşanması korkusu, dönemin hükümetlerini ekonomik açıdan halkın tepkisini çekecek çeşitli uygulamaları gerçekleştirmeye mecbur bırakmıştır. İşte Varlık Vergisi bu uygulamalardan biridir.

Varlık Vergisi’nin uygulamaya sokulduğu dönemde, savaş ekonomisinin şartları tüm ağırlığı ile hissedilirken karaborsa ve ihtikâr para sahibi çevreler tarafından bir alışkanlık haline getirilmişti. Halkın günlük tüketime dair çok basit ihtiyaçları bile karaborsaya düşmüş ve artan fiyatlar harp zenginleri olarak adlandırılan yeni bir sınıf yaratmıştı. Varlık Vergisi Kanunu gündeme gelmeden önce Türk basınında bu meselenin etraflıca incelendiği ve sorumluların cezalandırılmasının istendiği görülmektedir.

Harp zenginlerinin ekonomide yarattığı tahribatın en önemli göstergesi enflasyon verileri olmuştur. Piyasada olması gerekenden fazla miktarda paranın dolaşıma girmiş olması da enflasyonun yükselmesi ve fiyatlarda pahalılığın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Halk bir taraftan kara borsa ve karaborsayı oluşturan vurguncularla diğer taraftan ise yüksek enflasyonun neden olduğu hayat pahalılığıyla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Söz konusu bu şartlar dönemin basını tarafından detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Kamuoyunda ihtikârcılık ve karaborsa ile mücadele edilmesine yönelik bir beklentinin oluşması ile birlikte, hâlihazırda memleketin içinde bulunduğu ekonomik şartlardan rahatsız olan hükümet yetkilileri harekete geçme mecburiyeti hissetmişlerdir.

12 Kasım 1942 tarihinde Varlık Vergisi Kanunu yayınlanmış, süreç içerisinde vergi mükellefleri ve bunların ödeyecekleri verginin miktarı belirlenmiştir. Vergi, mükellefler üzerinde büyük bir rahatsızlık uyandırmıştır. Mükelleflerin karşı karşıya oldukları borç miktarı gerçekten oldukça yüksektir. Ancak savaş dönemlerinde dünya genelinde benzer uygulamaların hayta geçirildiği ve hatta zenginlerin servetlerini zoraki olarak devletleri ile paylaştıkları bilinmektedir. Buna rağmen Varlık Vergisini günümüzde dahi tartışılır kılan, Verginin miktarı ve tahsili meselesidir.

Varlık Vergisi yürürlüğe girdiğinde vergi mükelleflerinin önemli bir kısmının meseleyi ciddiye almayarak vergi borçlarını ödemekten kaçındıkları bilinmektedir. İşte bu noktada caydırıcı cezaların uygulanmasına girişilmiştir. Vergi uygulaması mükellefler üzerinde ancak bu şekilde bir etki uyandırabilmiştir. Varlık Vergisi Kanunu’nun işaret ettiği ve mükellefleri korkutan ceza ise, vergi yükünü nakdi yollarla ödeyemeyen mükelleflerin borçlarını bedeni hizmet ile ödemeleri yönündedir.

Vergi tahsilatının başlaması, mükellefler arasında vergi borcunu ödeyemeyecek durumda olanlar için sıkıntılı günleri beraberinde getirmiştir. Dönemin şartlarına göre gerçekten çok yüksek meblağlar ile karşı karşıya olan fakat kısa süre içinde kendilerinden beklenen ödemeyi yapamayan kimseler, kanun hükümleri uyarınca çalışma kamplarına sevk edilmeye başlamışlardır.

Varlık Vergisi, İstanbul ve İzmir dışında genel olarak Türk mükellefler tarafından ödenmiştir. Ancak bu iki şehirde vergi mükelleflerinin yoğun olarak gayrimüslim vatandaşlardan oluştuğu bilinmektedir. Bununla birlikte vergi borçlarını ödemedikleri için Aşkale’ye gönderilen 1400 kişilik kafilenin içinde çoğunluğu İstanbul’dan gelen mükelleflerin oluşturduğu görülmektedir. Söz konusu manzara, sermayenin yüzyıllar boyunca tek bir yerde ve tek bir elde birikmiş olduğunu ve bu sermayenin memleketin savaş şartları altında olduğu bir dönemde kendi gücünü artırmanın peşinde olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Varlık Vergisi Kanunu 15 Mart 1944 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır. Bu süre zarfında basında yer alan yazılar incelendiğinde uygulamaya karşı yaklaşımların genelde yapıcı olduğu görülmektedir. Ancak, kanunun uygulandığı dönemde basında var olan birlik havası, II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile birlikte bozulmuş ve Varlık Vergisi Kanunu, CHP'ye muhalif kadrolar için önemli bir eleştiri malzemesi haline gelmiştir. Bununla birlikte, Varlık Vergisi uygulaması ile enflasyona neden olan fazla paranın piyasadan çekildiği ve karaborsa, ihtikâr gibi kavramlara karşı etkili bir mücadele verildiği kabul edilmesi gereken bir gerçektir.

6. KAYNAKÇA

6.1. RESMÎ YAYINLAR

- T. C. Başvekâlet Matbuat Umum Müdürlüğü, **Ayın Tarihi**, Sayı 108. (İkinci Teşrin), Ankara 1942.
- T. C. Resmî Gazete**, 12 Kasım 1942, Sayı: 5255, No: 4305.
- T. C. Resmî Gazete**, “Varlık Vergisi Kanunu'nun Çalışma Mecburiyetine Dair Hükümleri İhtiva Eden 12 ve 13. Maddelerinin Tatbik Sureti Hakkında Talimatname”, 12 Ocak 1943.
- T. C. Resmî Gazete**, Kanun Numarası: 4305, 21 Eylül 1943.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre: VI, Cilt: 28, İçtima: 4, 1. İnikad (1 Kasım), Ankara 1942, ss., 1-6.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre: VI, Cilt: 28, İçtima: 4, 3. İnikad (11 Kasım), Ankara 1942. ss.,14-36.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre: VII, Cilt: 5, Fevkalade İçtima, 56. İnikad (17 Eylül), Ankara 1943, ss., 46-47, 58-61.
- TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre: VII, Cilt: 8, 1. İçtima, 29. İnikad (15 Mart), Ankara 1943, ss., 44-49.
- Varlık Vergini hakkında kanun lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası için bkz. aynı cilt 57 sayılı Basma Yazı. **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre: VII, Cilt: 8, 1. İçtima, 29. İnikad (15 Mart), Ankara 1943.

6.2. MAKALE ve ESERLER

- “Fedâkârlık Değil Borç!”, **Ulus Gazetesi**, 18 Ocak 1943.
- “Kazançları Artan Müesseselerden Bir Vergi Alınacak”, **Tan Gazetesi**, 14 Ocak 1942.
- “Servet Üzerinden Vergi Almak Akılımızdan Geçmemektedir”, **Ulus Gazetesi**, 1 Şubat 1942.
- Akar, Rıdvan, **Aşkale Yolcuları Varlık Vergisi ve Çalışma Kampları** (3.baskı), İstanbul 2000.
- Aktar, Ayhan, **Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikası**, İletişim Yayınları, İstanbul 2004.
- Atay, Falih Rıfki, “Devlet Bizden Vazife İsteddiği Zaman”, **Ulus Gazetesi**, 27 Aralık 1942.
- Atay, Falih Rıfki, “Fedâkârlık da Bir Vazife Olur”, **Ulus Gazetesi**, 16 Kasım 1942.
- Atay, Falih Rıfki, “Hiçbir Kaçamak Yolu Aramıyacağız”, **Ulus Gazetesi**, 4 Ocak 1943.
- Atay, Falih Rıfki, “Hükümet Yeni Tedbirler Almıştır”, **Ulus Gazetesi**, 12 Kasım 1942.
- Atay, Falih Rıfki, “Yeni Tedbirler ve Bazı Yanlış Fikirler”, **Ulus Gazetesi**, 14 Kasım 1942.
- Aytuğ, Turgut, “Harbin Finansmanı ve Varlık Vergisi”, **Ulus Gazetesi**, 22 Kasım 1942.
- Bali, Rıfat N, “Çok Partili Demokrasi Döneminde Varlık Vergisi Tartışmaları”, www.rifatbali.com/images/stories/dokumanlar/varlik_vergisi_tartismalari.
- Bali, Rıfat, **Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri Bir Türkleştirme Serüveni(1923-1945)**, İletişim Yayınları, İstanbul 1999.
- Barutçu, F.A, **Siyasi Hatıralar-Milli Mücadeleden Demokrasiye**, Cilt: 2, 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara 2001
- Belge, Burhan, “Tedbirin Sadesi En iyi Tedbirdir”, **Tan Gazetesi**, 18 Aralık 1942.
- Benice, Hasan İzzet, “Muhasebe Günü Gelmiş Çatmıştır”, **Son Telgraf Gazetesi**, 13 Kasım 1942.
- Benice, Hasan İzzet. **Son Telgraf Gazetesi**, 14 Kasım 1942.

- Boratav, Korkut, **Türkiye İktisat Tarihi, 1908-2002**, İmge Yayınevi: Ankara 2005.
- Coşar, Hüseyin Sami, “Vergi Vereceğiz, Başka Yol Yoktur!”, **Ulus Gazetesi**, 21 Kasım 1942.
- Çavdar, Tevfik, **Türkiye Ekonomisinin Tarihi 1900-1960**, İmge Kitabevi: Ankara 2003.
- Dokuyan, Sabit, “Savaş Ekonomisi ve Varlık Vergisi Üzerine Bir Değerlendirme”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Aralık 2014)**, 15/2, ss. 23-55, Eskişehir 2014.
- İnönü, İ, *İnönü'nün Söylev ve Demeçleri(1919-1946)*, Cilt: 1. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1946.
- Karaosmanoğlu, Fevzi, “Perdenin Arkası”, **Tan Gazetesi**, 26 Aralık 1942.
- Kayra, Cahit, **Savaş, Türkiye, Varlık Vergisi**, Tarihçi Kitabevi, İstanbul 2011.
- Lewis, Bernard, **Modern Türkiye'nin Doğuşu** (Çev: Metin Kıratlı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2004.
- Meriç, A. A, **Varlık Vergisinin Satılmış Kahramanı Faik Ökte'ye Açık Mektup**, Raşit Bütün Matbaası, İstanbul 1951.
- Ökte, Faik, **Varlık Vergisi Faciası**, Nebioğlu Yayınevi, İstanbul 1951.
- Sadak, Necmeddin, “Varlık Vergisinin Tatbiki Niçin Uzun Araştırma ve İncelemelere Muhtaçtır?”, **Akşam Gazetesi**, 7 Aralık 1942.
- Sadak, Necmeddin, “Hükümetin Aldığı Tedbirler...” **Akşam Gazetesi**.12 Kasım 1942
- Sadak, Necmeddin, “Saracoğlu'nun Nutku Halkçı ve Devletçi Bir Hükümete Yakışan İçtimai Adalet Siyaseti Örneğidir.”, **Akşam Gazetesi**, 14 Kasım 1942.
- Sadak, Necmeddin, “Bugün Tek Kaygımız Vatan Müdafaasıdır”, **Akşam Gazetesi**, 17 Kasım 1942.
- Sadak, Necmeddin, “Zenginlik Suç Değil, Harp Kazancı Suçtur”, **Akşam Gazetesi**, 27 Kasım 1942.
- Sadak, Necmeddin, “Kazancı Kısmıyoruz, Kazananlara Kızılmıyoruz. Halktan ve Devletten Çalınmamak Şartile”, **Akşam Gazetesi**, 3 Aralık 1942.
- Sadak, Necmeddin, “Varlık Vergisinin Tatbiki Niçin Uzun Araştırma ve İncelemelere Muhtaçtır?”, **Akşam Gazetesi**, 7 Aralık 1942.
- Sertel, Zekeriya, “ Varlık Vergisi ”, **Tan Gazetesi**, 17 Aralık 1942.
- Sertel, Zekeriya, “Bu Kumları Bu Seller Getirdi ”, **Tan Gazetesi**, 25 Aralık 1945
- Sertel, Zekeriya, “Devlet Yeni Gelir Kaynaklarını Nerede Aramalıdır?”, **Tan Gazetesi**, 15 Mayıs 1942.
- Sertel, Zekeriya, “Varlık Vergisi Hakkında Bir Hasbihal”, **Tan Gazetesi**, 24 Aralık 1945
- Sertel, Zekeriya, “Varlık Vergisinin İlk Neticeleri”, **Tan Gazetesi**, 19 Aralık 1942.
- Sönmez, Sabahaddin, “Varlık Vergisi”, **Ulus Gazetesi**, 15 Kasım 1942.
- Suvla, Refik Şükrü, “Varlık Vergisi Paranın Kıymetini Yükseltecektir”, **Vatan Gazetesi**, 13 Kasım 1942.
- Tekeli, Esat, “Varlık Vergisinin Tasfiyesi”, **Ulus Gazetesi**, 16 Mart 1945.
- Tekeli, Esat, “Varlıksız Mükelleflerin Vergi Borçları Siliniyor”, **Ulus Gazetesi**, 18 Eylül 1943.
- Turan, Kemal, “Türk Parası”, **Ulus Gazetesi**, 24 Kasım 1942.
- Us, Asım, “Hükümetin Aldığı Tedbirler”, **Vakit Gazetesi**, 16 Kasım 1942.
- Us, Asım, “Varlık Vergisi Kanununun Ehemmiyeti”, **Vakit Gazetesi**, 12 Kasım 1942.
- Yalman, Ahmet Emin, “Harp Kazançlarından Alınacak Vergi”, **Vatan Gazetesi**, 29 Mayıs 1942.
- Yalman, Ahmet Emin, “Türk, Türklüğe Faydalı Olandır”, **Vatan Gazetesi**, 8 Şubat 1943.
- Yalman, Ahmet Emin, “Varlık Vergisinden Sonra: Yeni Vatandaşlık Ruhuna Hazırlık”, **Vatan Gazetesi**, 9 Şubat 1943.

Yalman, Ahmet Emin, “Varlık Vergisinden Sonra; Hükümet Makinemizin Geçirdiği İmtihan”, **Vatan Gazetesi**, 11 Şubat 1943.

Yalman, Ahmet Emin, “Varlık Vergisinden Sonra; Ya Hep Ya Hiç”, **Vatan Gazetesi**, 10 Şubat 1943.

Yalman, Ahmet Emin, “Varlık Vergisinin Yarattığı Hava”, **Vatan Gazetesi**, 3 Ocak 1943.

6.3. SÜRELİ YAYINLAR

Vatan Gazetesi.(1942-1943).

Cumhuriyet Gazetesi. (1942-1943).

Son Telgraf Gazetesi. (1942-1943).

Tan Gazetesi. (1942-1945).

Tanin Gazetesi. (1942-1943).

Ulus Gazetesi. (1942-1945).

Vakit Gazetesi. (1942-1943).

Vatan Gazetesi. (1942-1943).

